Sveriges advokatsamfund

Vägledning i advokatverksamhet

Vägledande uttalanden och andra dokument fastställda av Advokatsamfundets huvudstyrelse samt övrig vägledning i frågor om advokatverksamhet

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 Stockholm
Tfn 08-459 03 00, advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

FÖRORD **5**

1. TYSTNADSPLIKT OCH DISKRETIONSPLIKT **6**

1.1 PM om advokatens tystnadsplikt 6
1.2 Advokatens diskretionsplikt 6
1.3 Tystnadsplikt vid uppdrag för dödsbon och andra juridiska personer 7
1.4 Tystnadsplikt vid utfärdande av revisorsbrev 10
1.5 Tystnadsplikt vid kreditupplysning för klientens räkning 12
1.6 Särskilt om registrering av klientens finansiella instrument 12
1.7 Särskilt om att uppge VAT-nummer till Skatteverket 13
1.8 Referenser vid offentlig upphandling av advokattjänster 14
1.9 Sociala medier 14

2. INTRESSEKONFLIKT OCH OBEROENDE M.M. **15**

2.1 Allmänt om jäv 15
2.2 Jäv vid uppdrag för flera klienter i samma mål 16
2.3 Jäv vid tvister i konkurssammanhang 18
2.4 Jäv vid delat konkursförvaltarskap 18
2.5 Jäv vid LVU – att företräda både enskild och kommun 19
2.6 Jäv i samband med anställning och byråövergång 19
2.7 Intressekonflikt när advokat innehar ett styrelseuppdrag och samtidigt företräder bolaget 21
2.8 Intressekonflikt vid överklagande av beslut om rättshjälp 21
2.9 Intressekonflikt vid reglering av försäkring – att företräda både försäkringstagare och försäkringsgivare 22
2.10 Intressekonflikt vid särskilt anbudsförfarande (controlled auctions) 23
2.11 Samtycke till intressekonflikt 24
2.12 Skyldighet att frånträda uppdrag 24
2.13 Rätt att frånträda uppdrag 25
2.14 Advokatens medverkan till delgivning av klienten 25
2.15 Agentavtal 26
2.16 Ekonomiska förbindelser med klient 27

3. ARVODE OCH REDOVISNING **27**

3.1 Avtalsvillkor, betalmedel m.m. 27
3.2 Förskott, klientmedelskonto och fakturering 29
3.3 Särskilt om rättsskydd 31
3.3.1 Utformning av kostnadsräkning vid rättsskydd 31

3.3.2 Ersättning från rättsskydd och arvode 31

4. ADVOKATRÖRELSENS ORGANISATION 31

4.1 Bolagsstruktur och samarbeten 31
4.2 Verksamhetsföremål och förvaltning av tillgångar 33
4.3 Anställning, uthyrning och inhyrning av advokater och biträdande jurister 34
4.4 Arbetsmiljö, diskriminering och trakasserier 35
4.4.1 Skyldigheten att motverka diskriminering och trakasserier 35
4.4.2 Stöddokument vid hot eller våld 36
4.4.3 Samtalsstöd 36
4.5 Arkivering och utlämning av handlingar 36
4.6 Övriga kontorsfrågor 38
4.6.1 Krav på professionell vidareutbildning 38
4.6.2 Åtgärder mot penningtvätt 38
4.6.3 GDPR 38
4.6.4 IT och datasäkerhet m.m. 39
4.6.5 Insiderinformation 39
4.6.6 Revisorsrapporter 39
4.6.7 Försäkringar 39
4.6.8 Avgiften till Advokatsamfundet 39
4.6.9 Advokatlegitimation 39
4.6.10 Advokatsamfundets logotyp 40

5. SÄRSKILDA UPPDRAG 40

5.1 PM om svaga och utsatta klienter 40
5.2 Offentligt försvar 40
5.2.1 Informationsplikt om domstolen har beslutat om hämtning av klienten 40
5.2.2 Försvararens rätt att vidta egen utredning 41
5.2.3 Vägledande handlingsregler för ett professionellt uppträdande i rättssalen 42
5.2.4 Kriminalvårdens handbok om besök och elektronisk kommunikation i anstalt och häkte 42
5.2.5 Kriminalvårdens rutiner för införsel av elektronisk utrustning 42
5.3 Migrationsrätt 42
5.3.1 Om utredningsskyldighet vid asylärenden 42
5.3.2 Medicinska åldersbedömningar 43
5.4 Familjerätt 44
5.4.1 Bodelningsförrättares möjlighet att begära förskott m.m. 44
5.4.2 Boutredningsmans underrättelseskyldighet vid fakturering av ett dödsbo 45
5.4.3 Boutredningsmans möjlighet att belåna fastighet 46
5.5 Konkursförvaltning 46

5.5.1 Särskilt om särredovisning 46
5.6 Affärsjuridik – företagande och mänskliga rättigheter 48
5.7 Skatterättsprocessen 48
5.8 Ombud i personskadeärenden 48
5.9 Processen i EU-domstolen 48

Förord

Detta dokument innehåller styrelsens vägledande uttalanden och andra stöddokument som även finns publicerade på Advokatsamfundets hemsida. I de delar det finns publicerad och mer omfattande vägledning genom exempelvis promemorior eller mycket omfattande uttalanden från styrelsen finns länk till dessa under respektive rubrik. Vissa uttalanden kan av redaktionella skäl ha förkortats eller redovisats under de avsnitt som enligt redaktören framstår mest naturligt. Sorteringen är i huvudsak utformad för att på ett tillgängligt och tematiskt sätt nå respektive uttalanden. Det utesluter naturligtvis inte att uttalanden eller principer som återges antingen generellt eller inom ett specifikt verksamhetsområde (exempelvis offentligt försvar, konkurs eller familjerätt) saknar betydelse för andra verksamhetsområden.

Detta dokument uppdateras löpande men du kan även besöka Advokatsamfundets hemsida där styrelsens uttalanden är sorterade i kronologisk ordning. I den aktuella framställningen har det inte särskilt angetts publiceringsdatum för cirkuläret med styrelsens uttalande. Datum för uttalande och den tidpunkt då uttalandet gjordes tillgängligt för ledamöterna med förekommande tillägg av generalsekreteraren kan därför skilja sig något åt. Varmt tack till tidigare, nuvarande och framtida ledamöter samt övriga sakkunniga för engagemanget i advokatetiken.

Mia Edwall Insulander
Generalsekreterare

Uppdaterat senast den 1 juli 2021

1. Tystnadsplikt och diskretionsplikt

1.1 PM om advokatens tystnadsplikt

En omfattande vägledning för advokatens tystnadsplikt finns sedan tidigare publicerad. Vägledningen hanterar frågor om bland annat tystnadsplikt, advokatens skydd mot processuella tvångsmedel och vissa genombrottsregler för advokatens tystnadsplikt.

1.2 Advokatens diskretionsplikt

Styrelsen har den 18 december 2012 uttalat följande om advokatens diskretionsplikt.

> Regler om tystnadsplikt och diskretionsplikt finns i 2.2 VRGA. Av bestämmelsen i 2.2.2 VRGA framgår bl.a. att en advokat är skyldig att iaktta diskretion om sina klienters angelägenheter.
>
> Fråga har uppkommit om diskretionsplikten är generell eller om denna är begränsad till förhållanden inom advokatbyrån.
>
> Uppgifter som har anförtrotts advokaten inom ramen för advokatverksamheten eller som advokaten i samband därmed fått kännedom om kan enligt styrelsens mening omfattas av diskretionsplikten, även om uppgifterna inte omfattas av advokatens tystnadsplikt. Som exempel på uppgifter som omfattas av diskretionsplikten kan nämnas domar, beslut, artiklar i media och andra offentliga dokument. Någon begränsning som medför att diskretionsplikten enbart avser uppgifter som härrör från förhållanden inom byrån finns enligt styrelsens mening inte. Konsekvensen av en sådan begränsning skulle vara att advokaten skulle vara mer begränsad i sin möjlighet att kommunicera internt på byrån än utanför advokatbyrån. Detta kan inte vara fallet. Enligt styrelsens mening är diskretionsplikten generell och gäller för uppgifter som advokaten erhåller såväl utom som inom byrån.

Styrelsen har den 28 januari 2000 uttalat följande om advokatens diskretion om klientens angelägenheter.

> Advokat skall iaktta diskretion om sina klienters angelägenheter och får inte utan vederbörligt samtycke yppa något som i hans verksamhet anförtrotts honom. Denna advokatens tystnadsplikt gäller i förhållande till klienten och kan därför inte hindra advokaten från att, på klientens uppdrag, som skriftlig bevisning vid allmän domstol inge och åberopa ett avtal som klienten åtagit sig mot tredje part att behandla konfidentiellt. Det åligger advokaten att upplysa klienten om vilka förpliktelser klienten därigenom kan ådra sig.

1.3 Tystnadsplikt vid uppdrag för dödsbon och andra juridiska personer

Styrelsen har den 17 oktober 1996 uttalat följande om tystnadsplikt vid uppdrag som boutredningsman.

> Fråga om tystnadspliktens omfattning med avseende på information, som en tidigare boutredningsman erhållit vid utövandet av sitt förvaltarskap.
>
> En boutredningsman företräder dödsboet och har att företaga alla för boets utredning erforderliga åtgärder, även om dessa skulle rikta sig gentemot enskild delägare i dödsboet.
>
> Vad boutredningsmannen i denna sin egenskap fått vetskap om genom dödsbodelägare eller tredje man, omfattas inte av tystnadsplikt såvitt gäller delägare i boet.

Styrelsen har den 14 december 2000 uttalat följande om tystnadsplikt i förhållande till konkursförvaltare i tidigare klients konkurs (se även efterföljande uttalande den 13 juni 2013 nedan).

> En advokat skall iaktta diskretion om sin klients angelägenheter och inte, om inte laglig skyldighet föreligger, utan vederbörligt samtycke yppa något som i hans verksamhet förtrotts honom eller som han i samband med sådant förtroende erfarit, se 19 § Vägledande regler om god advokatsed. Detta gäller också om klienten försatts i konkurs. Även i det fallet krävs enligt god advokatsed således att den som tystnadsplikten gäller till förmån för, som beroende på omständigheterna kan vara också annan än bolaget om ett klientbolag försatts i konkurs, lämnar sitt medgivande för att advokaten skall ha rätt att lämna ut uppgifter om konkursgäldenären, vilka omfattas av sekretessen, till konkursförvaltaren. Detta innebär dock inte att en advokat har rätt att innehålla egendom som ingår i gäldenärens bo, t.ex. avtal i original.

Styrelsen har den 13 juni 2013 uttalat följande om tystnadsplikt (och utlämnande av handlingar m.m.) vid uppdrag för bolag och styrelsemedlemmar.

> Fråga har uppkommit i vilken omfattning nya eller andra företrädare eller ägare i ett aktiebolag kan lösa advokaten från tystnadsplikten avseende vad som förekommit innan företrädarnas/ägarnas inträde i bolaget. Till detta kommer frågan om advokatens skyldighet att utlämna handlingar i ärendet till klient sedan uppdraget upphört, och då särskilt avseende handlingar som sparats elektroniskt.
>
> Av Advokatsamfundets Vägledande regler om god advokatsed framgår bl.a. följande.
>
> 2.2.1 En advokat har tystnadsplikt avseende det som anförtrotts advokaten inom ramen för advokatverksamheten eller som advokaten i samband därmed fått kännedom om. Undantag från tystnadsplikten gäller om klienten samtyckt därtill

eller laglig skyldighet att lämna upplysning föreligger. Undantag gäller vidare i den mån yppandet är nödvändigt för att advokaten skall kunna värja sig mot klander från klientens sida eller hävda befogat ersättningsanspråk avseende det ifrågavarande uppdraget.

I styrelsens kommentar till bestämmelsen framgår att det är advokatverksamheten, som utgör ramen för tystnadsplikten. I Claes Peyrons bok Advokatetik – En praxisgenomgång, behandlas frågan om omfattningen av tystnadsplikten när klientföretag gått i konkurs eller fått nya ägare (se s. 171 f.). Därav framgår att ett företags revisor i praxis har ålagts en plikt att lämna konkursförvaltare upplysningar. Någon sådan plikt kan emellertid inte generellt antas föreligga för ett företags advokat. En tidigare ställföreträdare kan ha anspråk på att advokaten iakttar diskretion om överväganden och diskussioner vari advokaten deltagit eller som eljest är kända för advokaten och som kan vara ofördelaktiga för ställföreträdarna. När det gäller konkursförvaltare har styrelsen avgivit ett vägledande uttalande den 14 december 2000 och därvid angivit följande.

En advokat skall iaktta diskretion om sin klients angelägenheter och inte, om inte laglig skyldighet föreligger, utan vederbörligt samtycke yppa något som i hans verksamhet förtrotts honom eller som han i samband med sådant förtroende erfarit, se 19 § Vägledande regler om god advokatsed. Detta gäller också om klienten försatts i konkurs. Även i det fallet krävs enligt god advokatsed således att den som tystnadsplikten gäller till förmån för, som beroende på omständigheterna kan vara också annan än bolaget om ett klientbolag försatts i konkurs, lämnar sitt medgivande för att advokaten skall ha rätt att lämna ut uppgifter om konkursgäldenären, vilka omfattas av sekretessen, till konkursförvaltaren. Detta innebär dock inte att en advokat har rätt att innehålla egendom som ingår i gäldenärens bo, t.ex. avtal i original.

Vad gäller konkursförvaltare torde advokaten gentemot förvaltaren inte vara bunden av tystnadsplikten avseende omständigheter som har bäring på själva företaget. Däremot kvarstår tystnadsplikten i övrigt. Inte heller en ny styrelse i ett aktiebolag torde generellt kunna lösa advokaten från tystnadsplikten avseende vad som tidigare förekommit.

Av Advokatsamfundets Vägledande regler om god advokatsed framgår bl.a. följande.

7.12.1 När ett uppdrag slutförts eller på annat sätt upphört, skall advokaten utan dröjsmål till klienten lämna ut sådana handlingar som tillhör denne om inte klienten särskilt begär att handlingar skall fortsatt förvaras av advokaten och denne accepterar detta. En advokat får inte som villkor för att lämna ut handlingarna uppställa krav på att av advokaten debiterat arvode eller av advokaten avgiven redovisning godkänns av klienten.

I styrelsens kommentar till bestämmelsen framgår att advokaten är skyldig att lämna ut handlingar, som tillhör klienten. För kopieringen har advokaten rätt till

skälig ersättning. I kommentaren hänvisas också till styrelsens vägledande uttalande den 17 mars 1995 om advokats skyldighet att, sedan ett uppdrag upphört, utlämna handlingar i ärendet till klient. I sammanhanget kan också hänvisas till styrelsens vägledande uttalande den 28 januari 2011 angående advokats skyldighet att, sedan ett gemensamt uppdrag för två klienter upphört, till en av klienterna utlämna samtliga handlingar i ärendet oavsett från vem handlingarna härrör. (Se härom Peyron a.a. s. 51 ff.).

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt möte den 13 juni 2013 antagit följande vägledande uttalande.

En advokat ska iaktta diskretion om sin klients angelägenheter och inte, med mindre än laglig skyldighet föreligger, utan samtycke yppa något som omfattas av tystnadsplikten. När det gäller klientbegreppet noteras att detta kan sträcka sig längre än bara till den som i advokatens register har antecknats som klient eller som slutligt blir fakturerad för uppdraget.

Även om uppdrag utförs för ett bolag kan således den tystnadsplikten gäller till förmån för även vara annan än bolaget. Om således ett bolag har fått nya företrädare eller ägare kan tidigare ställföreträdare eller ägare ha anspråk på att advokaten iakttar tystnadsplikt eller diskretion avseende överväganden och diskussioner, som har förts inom eller med den tidigare styrelsen eller med andra ställföreträdare för bolaget. Även andra förhållanden kan föreligga som innebär att advokaten måste iaktta tystnadsplikt till förmån för andra än bolaget i fråga. Någon möjlighet att lösa advokaten från tystnadsplikten avseende vad som tidigare förekommit, torde inte finnas för nya företrädare eller ägare. Oavsett om advokaten har varit ombud för eller styrelseledamot i bolaget föreligger således inte någon generell plikt för advokaten att lämna upplysningar eller utlämna samtliga handlingar till en ny styrelse eller andra bolagets företrädare. Advokatens skyldighet att lämna ut handlingar eller lämna upplysningar kan i stället komma att begränsas på grund av advokatens tystnadsplikt, som, i enlighet med vad som ovan anförts, också kan gälla till förmån för annan än bolaget. En prövning av vilken information eller vilka handlingar som kan utlämnas måste därför göras från fall till fall.

Om prövningen av tystnadspliktens omfattning enligt ovan leder till att en advokat i det enskilda fallet kan utlämna alla eller vissa handlingar gäller följande.

Advokatens skyldighet att utlämna handlingar till klient sedan ett uppdrag upphört, behandlas i styrelsens vägledande uttalande den 17 mars 1995. Denna skyldighet gäller på motsvarande sätt för handlingar som endast finns i elektroniskt format, vilket även omfattar e-post meddelanden. På motsvarande sätt är advokaten inte skyldig att lämna ut egna minnesanteckningar och annat liknande internt arbetsmaterial och detta oavsett om det sparats elektroniskt eller på annat sätt.

1.4 Tystnadsplikt vid utfärdande av revisorsbrev

Styrelsen har den 30 januari 2015 uttalat följande om advokatens tystnadsplikt m.m. vid utfärdande av revisorsbrev.

> Fråga har uppkommit hur en förfrågan från ett klientbolag om att förse revisorn/bolaget med viss information i anledning av revision av bolagets räkenskaper, s.k. revisorsbrev, ska besvaras enligt god advokatsed.
>
> För advokat som har bolag som återkommande klient förekommer inte sällan att advokaten får begäran om att skriftligen besvara frågor i samband med revision av klientbolaget. Denna typ av begäran (fortsättningsvis betecknad revisorsbrev) förekommer i olika former.
>
> I begäran om revisorsbrev ställs ofta tämligen allmänt hållna frågor, såsom huruvida advokaten eller advokatbyrån har kännedom om några pågående rättsprocesser som bolaget är inblandat i, eller huruvida sådana processer är nära förestående. Det förekommer även att andra frågor ställs, såsom huruvida advokaten eller advokatbyrån har kännedom om skadeståndskrav eller andra krav, eller känner till ansvarsförbindelser som kan åvila bolaget, eller huruvida bolaget underlåtit att följa tillämpliga lagar m.m. Med avseende på den typ av svar som efterfrågas, varierar också beskrivningen i begäran om revisorsbrev, alltifrån att en kortfattad beskrivning ska göras till tämligen detaljerade direktiv om vad svaret ska innehålla. Däribland kan exempelvis efterfrågas en bedömning av utgången i pågående tvist. I många fall begränsas inte frågorna till uppdrag som advokaten har åtagit sig, än mindre av frågeställaren uppräknade uppdrag där advokaten eller advokatbyrån anlitats som ombud; i stället kan förfrågan anges avse omständigheter som är kända av advokaten.
>
> Avsändare av begäran om revisorsbrev är många gånger klientbolaget självt. I koncerner förekommer inte sällan att förfrågan kommer från ett moderbolag, men förfrågan anges omfatta även andra bolag inom koncernen. Den person som lämnar begäran kan ha olika befattningar inom bolaget, alltifrån verkställande direktör, ekonomi- eller redovisningschef vidare till befattningshavare längre ner i organisationen. Det förekommer också att begäran om revisorsbrev kommer direkt från revisionsbyrån i fråga eller att någon på klientbolaget vidaresänder en sådan begäran utan egentlig komplettering.
>
> Begäran om revisorsbrev anger som regel att skriftligt svar ska skickas direkt till anvisad revisionsbyrå med kopia till klientbolaget.
>
> När advokat får begäran om revisorsbrev och därvid att besvara frågor enligt ovan, aktualiseras en rad olika etiska frågor som advokaten måste överväga och ta ställning till. Advokatens tystnadsplikt måste prövas utifrån de individuella uppdrag som advokaten haft eller har. När ett bolag är klient måste advokaten avgöra från fall till fall till förmån för vilka tystnadsplikten gäller. Tystnadsplikten kan omfatta

även annan än klientbolaget, såsom exempelvis ägare i fåmansbolag, ställföreträdare eller tidigare ägare eller ställföreträdare.

Advokat kan lösas från sin tystnadsplikt genom informerat samtycke av klienten. Sådant samtycke måste då i förekommande fall lämnas av den eller dem till förmån för vilka tystnadsplikten gäller. Med avseende på klientbolag måste relevant instans eller organ i klientbolaget besluta om samtycke för att detta ska vara befriande för advokaten.

Vidare följer av advokatens lojalitetsplikt att relevant beslutsfattare i klientbolaget (respektive den som eljest skyddas av tystnadsplikten) måste vara införstådd med innebörden av att information lämnas till utomstående, i detta fall revisionsbyrån i fråga. Det åligger alltså advokaten att på lämpligt sätt säkerställa att ifrågavarande beslutsfattare (eller annan person) är vederbörligen informerad om detta.

För information som har bäring på aktiemarknadsbolag måste advokat också beakta frågor med koppling till marknadsmissbruk, såsom exempelvis insiderinformation.

När advokat anlitas av klientbolag för utredning av misstänkta oegentligheter eller bristande regelefterlevnad inom bolaget eller i koncernbolag, kan svåra situationer uppstå eftersom den typen av utredningar regelmässigt måste ske under sekretess även inom bolaget. Detta kan för berörd advokat medföra, att denne svårligen alls kan besvara den typ av allmänna frågor som ibland ställs i begäran om revisorsbrev.

De advokatetiska bedömningarna kan inte begränsas till generella eller abstrakta överväganden, utan måste ta sikte på konkreta personer och omständigheter. Behovet att ta ställning till frågan om vilka nuvarande och tidigare befattningshavare eller andra personer som omfattas av det skydd som advokatens tystnadsplikt erbjuder (vid sidan av klientbolaget), förutsätter därför som regel att frågeställningen prövas i förhållande till visst identifierat uppdrag. För advokatens del medför detta ett behov av att pröva begäran om revisorsbrev utifrån de olika specifika uppdrag som förfrågan kan tänkas beröra.

Förutom etiska frågor aktualiseras också ansvarsfrågor som advokaten bör överväga och i förekommande fall beakta i utformningen av svar på begäran om revisorsbrev. Besvarandet av ett revisorsbrev är att utföra ett klientuppdrag. Ett sådant uppdrag går ut på att lämna information om vissa klientförhållanden till revisorn. Den information som lämnas består i uppgift om förhandenvaron eller frånvaron av vissa omständigheter som rör klientföretagets förhållanden, såsom befintliga och eventuella krav och förpliktelser. I den mån uppgift lämnas om förekomsten av krav och förpliktelser, kan informationslämnandet även innehålla uppskattningar av sannolikhet för och storlek av framtida betalningsskyldighet. Dessa uppskattningar grundas då på advokatens bedömning om utfallet av olika inte sällan svårbedömda tvistesituationer.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt möte den 30 januari 2015 antagit följande vägledande uttalande. Ett svar på en begäran om revisorsbrev bör innehålla

denna eller motsvarande information, såvida inte särskilda skäl motiverar ett annat innehåll.

> ”Vi har instruerats av [klientföretaget] att besvara de frågor ni ställer i brev av den […]. Vid besvarandet av era frågor har vi att beakta god advokatsed. Innehållet i detta brev har godkänts av [klientföretaget].
>
> Våra svar baseras enbart på sådana förhållanden som är kända för oss, den kunskap vi har fått och de slutsatser vi har dragit inom ramen för under perioden […] – […] utförd juridisk rådgivning i [angivna ärenden], där vi företrätt eller företräder [klientföretaget].
>
> Endast personer som har deltagit i arbetet i angivna ärenden och som när detta svar upprättas är verksamma vid advokatbyrån har medverkat vid besvarandet av era frågor. Någon undersökning i övrigt har inte gjorts.
>
> De uppgifter vi lämnar är enbart avsedda för [revisionsbyrån]s interna bruk och får endast användas som revisionsbevis inom ramen för pågående revision. Det får inte citeras eller visas för annan utan vårt skriftliga medgivande.”

1.5 Tystnadsplikt vid kreditupplysning för klientens räkning

Styrelsen har den 23 november 2000 uttalat följande om advokatens tystnadsplikt vid kreditupplysning för klientens räkning.

> En advokat har frågat om det är förenligt med god advokatsed att för klients räkning begära kreditupplysning utan att avslöja klientens namn.
>
> Att begära en kreditupplysning om en motpart kan ingå som en normal del av ett advokatuppdrag.
>
> Om motparten är en fysisk person eller ett handelsbolag eller kommanditbolag skall ett kreditupplysningsföretag enligt gällande regler innan en kreditupplysning lämnas ut, begära uppgift om vem den egentlige beställaren av upplysningen är. En advokat måste således, innan en kreditupplysning om en sådan motpart begärs, av sin klient inhämta samtycke till att klientens namn uppges vid beställningen. Utan sådant samtycke får kreditupplysning inte begäras.

1.6 Särskilt om registrering av klientens finansiella instrument

Styrelsen har den 19 augusti 2004 uttalat följande om hanteringen angående registrering av klientens finansiella instrument.

> Av 6 § reglementet rörande förvaltning av klientmedel och klienters värdehandlingar samt om bokföring m.m. i advokatverksamhet framgår följande. Klienter tillhöriga

värdehandlingar skall förtecknas och hållas avskilda från egna sådana handlingar och förvaras på betryggande sätt. Värdepapper som är föremål för allmän handel skall inom två månader från handlingarnas mottagande nedsättas i notariatförvar hos bank. Nedsättning behöver dock ej ske där sammanlagda värdet av de för en och samma klient mottagna handlingarna av sådant slag ej överstiger basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Värdet skall prövas i samband med mottagande av handlingar och därefter vid avgivande av årsredovisning.

Om värdepappersinnehavet medför offentliga registreringsåtgärder skall advokat tillse att registreringen anger att advokatens innehav är för klients räkning. Finansiella instrument enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument kan registreras dels direkt i ägarens namn, dels förvaltarregistreras. Advokat som får i uppdrag av klient att registrera sådana finansiella instrument skall göra detta antingen direkt i klientens namn eller, vid förvaltarregistrering, ange att advokatens innehav är för klients räkning.

Advokat skall i förekommande fall upplysa klienten om dennes eventuella lagliga skyldighet att redovisa innehavet till skattemyndighet eller annan myndighet.

1.7 Särskilt om att uppge VAT-nummer till Skatteverket

Styrelsen har den 15 oktober 2010 uttalat följande om advokatens skyldighet att i vissa fall lämna uppgifter till Skatteverket.

Från och med den 1 januari 2010 gäller nya bestämmelser för bland annat beskattning av tjänster vid utrikeshandel och periodisk sammanställning för tjänster varje kvartal.

Ändringarna i mervärdesskattelagen och skattebetalningslagen är föranledda av rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt (mervärdesskattedirektivet) samt bland annat också rådets direktiv 2008/8/EG av den 12 februari 2008 om ändring av direktiv 2006/112/EG med avseende på platsen för tillhandahållande av tjänster.

Lagändringarna innebär att värdet av sålda tjänster ska redovisas i en periodisk sammanställning under förutsättning att köparen är registrerad för mervärdesskatt i ett annat EU-land, och därmed har ett momsregistreringsnummer (VAT-nummer), samt att tjänsterna är skattepliktiga i det andra EU-landet. I sammanställningen ska bland annat anges köparens (klientens) VAT-nummer, vilket är ett för köparen unikt nummer och som därmed innebär att klientens identitet kan komma att röjas.

Ändringarna finns redovisade i prop. 2009/10:15 Nya mervärdesskatteregler om omsättningsland för tjänster, återbetalning till utländska företagare och periodisk sammanställning. Regleringen innebär att advokat i lag åläggs att utlämna uppgifter som omfattas av advokats tystnadsplikt.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt sammanträde den 15 oktober 2010 antagit följande vägledande uttalande.

Det åligger advokat att vid antagande av uppdrag från klient, som är näringsidkare i annat EU-land, informera denne om advokats skyldighet att uppge klientens VAT-nummer i periodisk sammanställning för vissa tjänster som advokaten säljer momsfritt till andra länder inom EU:s momsområde. Om klienten motsätter sig att advokaten anger VAT-numret föreligger hinder för advokaten att uppge detsamma för Skatteverket och därmed uppfylla sin lagenliga skyldighet. I sådant fall har advokaten att ta ställning till huruvida han eller hon ska åta sig uppdraget eller ej.

1.8 Referenser vid offentlig upphandling av advokattjänster

Styrelsen har den 13 november 2009 uttalat följande om advokatens möjlighet att lämna referenser vid offentlig upphandling av advokattjänster.

Det är vanligt att bland annat upphandlande myndigheter ställer krav på att anbudsgivare ska lämna referenser.

Fråga har uppkommit om det föreligger skyldighet för advokat att uppge referenser vid upphandling.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt sammanträde den 13 november 2009 antagit följande vägledande uttalande.

Principerna om konfidentialitet och lojalitet utgör hörnstenar i de vägledande reglerna om god advokatsed. En advokats främsta plikt är att visa trohet och lojalitet gentemot klienten. En advokat har tystnadsplikt avseende det som anförtrotts advokaten inom ramen för advokatverksamheten, om inte klienten samtyckt till att information får lämnas ut.

Det kan inte anses förenligt med god advokatsed att en advokat vid upphandling, i vilken uppställs krav på referenser, utan föregående samtycke uppger namn på klienter och/eller vad uppdragen avsett.

Det kan inte heller anses ankomma på en advokat att begära samtycke från klient för att kunna uppge referenser. I vissa fall kan det vara direkt olämpligt att advokaten ställer en fråga om samtycke till klienten. Frågan om det lämpliga i att begära samtycke får avgöras från fall till fall.

1.9 Sociala medier

Styrelsen har den 5 december 2019 uttalat följande om överväganden vid advokaters användning av sociala medier i marknadsföringssyfte.

Advokatsamfundet antog 2015 en särskild policy för advokaters användning av sociala medier. Den policyn gäller i dess helhet fortfarande.

Mot bakgrund av den senaste tidens debatt om vissa advokaters marknadsföring i olika, främst sociala, medier, har Advokatsamfundets styrelse emellertid funnit anledning att i särskild ordning uttala hur en advokat får och bör använda medier för att sprida information om sin verksamhet i marknadsförande syfte.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har därför vid sitt sammanträde den 5 december 2019 antagit följande vägledande uttalande.

En advokat ska utöva sin verksamhet med integritet och på ett sätt som främjar det goda rättssamhället och värnar rättsstatens institutioner.

En advokat ska uppträda sakligt och korrekt samt så att förtroendet för advokatkåren upprätthålls (1 VRGA). En advokat ska vidare iaktta tystnadsplikt och diskretion om sina klienters angelägenheter. En advokats uttalanden ska vara etiskt försvarbara och förenade med gott omdöme och respekt för andra människor.

Regleringen vad gäller marknadsföring av advokattjänster har förändrats över tiden. Grundläggande regler om hur en advokat får ackvirera uppdrag och marknadsföra sina tjänster framgår av 7.8 VRGA.

Härutöver har en advokat att i sin marknadsföring förhålla sig till marknadsföringslagen. Härav följer bland annat att en advokat inte får marknadsföra sina tjänster på ett stötande eller missvisande sätt.

En advokat ska vara förvissad om att hans eller hennes användande av sociala medier inte negativt påverkar klienters, motparters, domstolars eller allmänhetens förtroende för advokaten eller advokatkåren som helhet. Hänsyn måste därför tas till hur ett meddelande i sociala medier kan uppfattas av klient, motpart, brottsoffer eller annan involverad part, liksom av domstolar och allmänheten.

En advokats marknadskommunikation måste dessutom alltid vara förenlig med advokatens oberoende, integritet och tystnadsplikt.

2. Intressekonflikt och oberoende m.m.

2.1 Allmänt om jäv

Styrelsen har den 15 mars 1988 uttalat följande angående jäv.

Advokat är skyldig avböja erbjudet uppdrag om han tidigare konsulterats av eller eljest biträtt motparter i samma sal eller i annan angelägenhet av sådan art, att de uppgifter advokaten till fallet därav erhållit kan tänkas få betydelse vid det erbjudna

uppdragets utfarande. Utöver beskrivna fall av intressekonflikt kan hinder föreligga vilka är att hänföra till två av advokatgärningens fundamentala beståndsdelar; trohet och lojalitet mot klienten. Dessa advokatens skyldigheter har ofta avseende även på tiden efter det att ett uppdragsförhållande upphör. Advokaten måste således iaktta varsamhet mot en tidigare klient och därvid särskilt beakta omständigheter som omfattning och karaktär av förutvarande uppdrag, klientförhållandets varaktighet och hur nära i tiden tidigare uppdrag ligger. Vidare är att beakta, även om intressekonflikt inte föreligger, att det tilltänkta uppdraget kan ha en upprinnelse i omständigheter som förelåg medan advokaten fortfarande företrädde klienten.

Stundom kan också finnas skäl att ta hänsyn till omständigheter av mera personlig art, såsom att advokaten kommit att åtnjuta särskilda förtroenden från den tidigare klienten. I beskrivna förhållanden kan det många gånger vara så att kravet på trohet och lojalitet träds för nära om advokaten åtager sig uppdrag mot en tidigare klient. Var gränsen går är emellertid inte möjligt att närmare beskriva i generella termer utan saken får bedömas utifrån omständigheterna i varje enskilt fall.

2.2 Jäv vid uppdrag för flera klienter i samma mål

Styrelsen har den 8 juni 2006 uttalat följande om jäv vid flera klienter särskilt i fråga om att företräda flera vårdnadshavare i mål om LVU.

Med hänvisning till samfundsstyrelsens vägledande uttalande 13 december 2001 (se nedan) har frågan väckts om en advokat i ett mål angående åtgärd enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) kan företräda två vårdnadshavare för den unge.

Reglerna om intressekonflikt återfinns i 13–15 §§ Vägledande regler om god advokatsed. Uppdrag som biträde enligt LVU omfattas av samma regler rörande intressekonflikt som advokatens övriga verksamhet. Liksom i andra sammanhang saknar den omständigheten att part samtyckt till ett förordnande betydelse för frågan om advokaten kan åta sig eller fullgöra ett uppdrag.

Under förutsättning att vårdnadshavarna inte har motstridiga intressen hindrar inget att en advokat i ett ärende enligt LVU företräder bägge vårdnadshavarna. Frågan är dock vilken prövning som advokaten skall göra vid en förfrågan om att åta sig ett sådant uppdrag. Till skillnad från brottmål med flera misstänkta för inblandning i samma gärning eller för gärningar med samband med varandra är situationen i mål av detta slag inte typiskt sett sådan att intressekonflikt kan antas föreligga eller uppstå mellan vårdnadshavarna. Men i vissa situationer, särskilt när de omständigheter som aktualiserat ingripandet hänför sig till endast den ene vårdnadshavaren, måste risken för att en intressekonflikt föreligger eller kan komma att uppstå under målets handläggning vara så stor att advokaten endast i undantagsfall kan åta sig uppdraget för bägge vårdnadshavarna. Ställningstagandet

skall omfatta alla advokater verksamma vid advokatbyrån eller i gemensam kontorsorganisation.

Om en advokat företräder bägge vårdnadshavarna och en intressekonflikt under målets handläggning uppstår dem emellan måste advokaten frånträda uppdraget för dem bägge. I en sådan situation är också andra vid samma advokatbyrå eller i gemensam kontorsorganisation verksamma jurister förhindrade att överta något av uppdragen.

Styrelsen har den 13 december 2001 uttalat följande om byråjäv vid försvararuppdrag.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt sammanträde den 13 december 2001 antagit följande vägledande uttalande.

Fråga har uppkommit om det är förenligt med god advokatsed att advokater verksamma vid samma byrå eller i gemensam kontorsorganisation uppträder som försvarare för mer än en misstänkt i samma mål.

Reglerna om intressekonflikt återfinns i 13–15 §§ Vägledande regler om god advokatsed. När det gäller uppdrag som försvarare, privat eller offentlig, gäller samma regler rörande intressekonflikt som i advokatens verksamhet i övrigt. Ett samtycke från klienten liksom den omständigheten att den misstänkte begärt advokaten i fråga är i princip utan betydelse för frågan om advokaten kan åta sig eller fullgöra ett uppdrag. Inte heller den misstänktes inställning i ansvarsfrågan, om denne erkänner eller förnekar brott, har någon självständig betydelse för bedömningen av om intressekonflikt föreligger.

Det ligger i brottmålets och därmed försvararuppdragets natur att motsättningar och andra intressekonflikter mellan olika misstänkta kan uppkomna under uppdragets fullgörande. Parter och vittnen kan komma att ändra tidigare lämnade uppgifter, erkännanden tas tillbaka o.s.v. Även förhållanden relevanta för bestämmande av straffvärde och påföljd kan grunda intressekonflikt mellan de tilltalade.

Vid mottagandet av ett försvararuppdrag skall advokaten på samma sätt som vid andra uppdrag pröva frågan om en eventuell intressekonflikt. Endast om det med hänsyn till vad som är känt när uppdraget erbjuds är uppenbart att det inte föreligger eller kan tänkas uppkomma en intressekonflikt får advokaten åta sig uppdraget. Ställningstagandet skall omfatta alla advokater verksamma vid advokatbyrån eller i gemensam kontorsorganisation.

När det gäller privata försvarare kan det vidare inte komma i fråga att en tilltalad svarar för ersättningen till advokat, som försvarar annan tilltalad i samma mål.

2.3 Jäv vid tvister i konkurssammanhang

Styrelsen har den 4 september 1998 uttalat följande om jäv vid konkurs.

> Såväl enligt rättegångsbalkens regler i 12 kap 4 § som enligt god advokatsed föreligger hinder att åtaga sig ett uppdrag om man tidigare varit ombud för motparten. Klienten skall nämligen inte behöva befara att information som i förtroende lämnats till ombudet skulle kunna användas mot klienten. Advokaten har en kvarstående lojalitet och tystnadsplikt mot sin klient även efter uppdragets avslutande.
>
> Av flera olika skäl, bl.a. i fråga om rättegångskostnader, är det viktigt att efter en konkurs göra klart för sig om det är det i konkurs försatta bolaget eller dess konkursbo som är part i målet. I vissa situationer kan båda vara parter.
>
> I det nu aktuella fallet är det i samtliga beskrivna frågor konkursboet och inte bolaget som är part och således motpart till ställföreträdaren.
>
> Konkursboet är en från bolaget helt skild juridisk person som fritt från bolagets tidigare agerande gör sina egna juridiska bedömningar. Detta förhållande har bl.a. utvecklats och fastslagits av HD, (NJA 1993 sid. 641).
>
> Mot denna bakgrund torde det således inte föreligga något hinder för en advokat att företräda ställföreträdaren för ett bolag i tvist med bolagets konkursbo.
>
> Av den till advokatsamfundet framställda begäran framgår inte om advokaten tidigare själv varit så engagerad i bolaget att han genom rådgivning eller på annat sätt medverkat vid de transaktioner som nu är föremål för tvist. Om så är fallet bör advokaten inte åtaga sig uppdraget p.g.a. den intressekonflikt som kan följa.

2.4 Jäv vid delat konkursförvaltarskap

Styrelsen har den 18 december 2012 uttalat följande om jäv vid delat förvaltarskap av advokater vid olika byråer.

> Av bestämmelsen i 3.5 VRGA framgår att intressekonflikt för kollega normalt utgör intressekonflikt för samtliga verksamma advokater inom byrån respektive byrågemenskapen.
>
> Fråga har uppkommit om vid s.k. delat förvaltarskap i konkurs ena förvaltarens intressekonflikt konstituerar intressekonflikt för den andre förvaltaren.
>
> Delat förvaltarskap med förvaltare från olika byråer är ett effektivt sätt att hantera stora och komplicerade konkurser. Sådant förvaltarskap innebär inte att intressekonflikt uppkommer på den grunden.

2.5 Jäv vid LVU – att företräda både enskild och kommun

Styrelsen har den 28 maj 1998 uttalat följande om jäv och lämpligheten att i LVU-mål ömsom företräda kommun och enskild.

> Advokat som biträder socialnämnden i dess egenskap av sökande i ärenden enligt lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, är ombud för part. Motpart är den unges vårdnadshavare. För den unges vårdnadshavare och för den unge skall offentligt biträde förordnas om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Den som förordnats som offentligt biträde för ett barn under 15 år är enligt 36 § LVU ställföreträdare för barnet.
>
> Det kan inte uteslutas att advokaten som ombud för socialnämnden i ärenden enligt LVU får sådan kännedom om omständigheter och bedömningsgrunder att det har betydelse för ett annat ärende som rör tillämpning av samma lag. En vårdnadshavare kan, oavsett om det finns grund härför, känna betydande osäkerhet när det gäller advokatens vilja och förmåga att ta tillvara vårdnadshavarens intressen mot en kommun som advokaten företräder i andra LVU-ärenden.
>
> Ärenden avseende omhändertagande av barn är särskilt ingripande i den personliga sfären och berör människor på ett särskilt sätt. Det är rimligt att anta att en advokat av en enskild klient anses företräda mot varandra stående klientintressen om han eller hon uppträder som ombud för socialnämnden i vissa ärenden enligt ”Lag om vård av unga” och i andra ärenden enligt samma lag är ombud för vårdnadshavare eller den unge.
>
> Det är därför inte lämpligt att ömsom företräda en kommun eller kommundelsnämnd och ömsom biträda vårdnadshavare eller den unge i ärenden enligt LVU där samma kommun eller kommundelsnämnd är motpart.

2.6 Jäv i samband med anställning och byråövergång

Styrelsen har den 8 december 2017 fastställt vägledning angående vissa frågor som uppkommer vid anställning av biträdande jurister. Motsvarande vägledning finns även i fråga om juristpraktikanter.

Vägledningen utarbetades efter styrelsens uttalande den 9 juni 2016 om intresseavvägning vid jäv i samband med byråövergång. Styrelsen uttalade då följande.

> Av 3.4.1 VRGA framgår att en advokat, som efter att ha antagit ett uppdrag finner att det föreligger någon sådan omständighet som medför att advokaten skulle ha varit skyldig att avböja uppdraget om advokaten haft kännedom om omständigheten när uppdraget erbjöds, som huvudregel måste frånträda uppdraget.
>
> Av kommentaren till nämnda bestämmelse framgår att bedömningen i fråga om skyldighet att frånträda ett uppdrag principiellt är densamma under uppdragets

gång som när uppdraget accepteras. Det kan emellertid få vittgående konsekvenser för en klient om advokaten frånträder ett pågående uppdrag och advokaten måste då överväga om det men klienten skulle lida är så stort att uppdraget trots allt inte bör frånträdas. Fråga blir således om en intresseavvägning där det inte är givet att advokaten i den uppkomna situationen alltid har att handla så som advokaten bort handla om omständigheterna varit kända för advokaten vid uppdragets antagande.

Fråga har uppkommit hur en intresseavvägning vid jäv, efter övergång av s.k. juristpraktikant/sommarnotarie, biträdande jurist eller advokat, mellan advokatbyråer, ska göras för att vara förenlig med god advokatsed.

Bakgrunden är två avgöranden från disciplinnämnden. I båda fallen tilldelades berörd advokat en erinran på den grunden att man inte frånträtt ärende sedan det uppdagats att byrån anställt biträdande jurist, som i egenskap av tidigare sommarpraktikant respektive biträdande jurist på motpartens advokatbyrå haft befattning med ärendet.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt möte den 9 juni 2016 antagit följande vägledande uttalande.

Om jäv uppkommit i samband med övergång mellan advokatbyråer ska en intresseavvägning enligt den ovan redovisade principen göras. Som exempel på faktorer som kan medföra att den nya byrån trots jävet inte måste frånträda ett pågående uppdrag kan nämnas följande:

1. Den uppkomna jävssituationen har inträffat trots att den nya byrån vid rekryteringen utfört de kontroller som skäligen kunnat begäras.

2. Den nya byrån har därvid varit i god tro beträffande jävet.

3. Det ärende som jävet träffar har handlagts av nya byrån under beaktansvärd tid och med användande av betydande resurser.

4. Kostnaderna och olägenheterna för den klient på nya byrån som skulle drabbas av ett frånträde skulle vara oproportionerligt stora.

5. Befattningen med det jävsgrundande ärendet på gamla byrån har varit av mindre omfattning och vederbörande har inte fått inblick i ärendespecifika uppgifter av starkt konfidentiell natur t.ex. bedömning av kritiska rätts- eller bevisfrågor, processtaktiska överväganden eller liknande.

6. Betydande tid har gått mellan tjänstgöringen på gamla byrån och anställningen på den nya byrån.

2.7 Intressekonflikt när advokat innehar ett styrelseuppdrag och samtidigt företräder bolaget

Styrelsen har den 9 december 2004 uttalat följande om möjligheten för en advokat att sitta i ett bolags styrelse och samtidigt företräda bolaget.

> Frågan har uppkommit om det är förenligt med advokats oberoende att utföra juridiska tjänster åt ett bolag, där advokaten är styrelseledamot.
>
> Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har den 9 december 2004 antagit följande vägledande uttalande.
>
> Principiellt möter det inte något hinder att en advokat som sitter i ett aktiebolags styrelse, eller annan advokat på samma byrå, utför uppdrag för bolaget. Vad nu sagts gäller både publika och privata aktiebolag och oavsett notering.
>
> Situationen kan emellertid i konkreta fall vara sådan att det inte är förenligt med god advokatsed att vara styrelseledamot i och samtidigt ha klientuppdrag för ett aktiebolag. Utgångspunkten i sådana fall är att hinder då också föreligger för den som är i byrågemenskap med advokaten.
>
> Frågan om hur koncernförhållanden påverkar frågeställningarna kan inte besvaras generellt. Om hinder möter för en advokat som sitter i ett moderbolags styrelse att motta uppdrag från moderbolaget, omfattar detta hinder normalt hela koncernen. Om en advokat som sitter i ett dotterbolags styrelse på grund av omständigheter i det enskilda fallet inte kan åta sig uppdrag för det bolaget, innebär detta emellertid inte nödvändigtvis att advokaten är förhindrad att åta sig uppdrag för moderbolaget. Frågan får avgöras från fall till fall.

2.8 Intressekonflikt vid överklagande av beslut om rättshjälp

Styrelsen har den 17 oktober 1996 uttalat sig om eventuell intressekonflikt och skyldighet att frånträda ett uppdrag vid överklagande av beslut om rättshjälp enligt följande.

> Den fråga som aktualiseras i målet är huruvida X bör avträda som ombud därför att klienten ekonomiskt kan drabbas om X får bifall till det egna överklagandet samtidigt som tingsrättens beslut om rättshjälpens upphörande står fast.
>
> Skyldighet att frånträda uppdrag kan uppkomma bl.a. om advokaten får ett intresse i saken som strider mot uppdragsgivarens intresse eller om någon annan omständighet föreligger som gör att advokaten inte obundet kan hävda uppdragsgivarens intresse.
>
> I det nu aktuella fallet synes inte någon av dessa omständigheter vara för handen. Det egna överklagandet innebär i sig uppenbarligen inget hinder mot att fullt ut

biträda uppdragsgivaren med att försöka få framgång såväl i sakfrågan som i frågan huruvida rättshjälpen skall bestå eller ej. Det förhållandet att beslutet på angivet sätt kan drabba uppdragsgivaren kan enligt samfundets mening således inte grunda någon skyldighet att frånträda uppdraget. Situationen att eget yrkande – eller överklagande – avseende ersättning som rättshjälpsbiträde ekonomiskt belastar klienten synes för övrigt regelmässigt vara för handen – om än mindre uttalat – eftersom en högre ersättning till biträdet innebär att klienten har att betala en högre tilläggsavgift av egna medel.

För det fall klienten skulle ha erinringar mot arvodesanspråket eller mot den angivna bakgrunden hysa tveksamhet om ett fortsatt samarbete kan situationen naturligtvis gestalta sig annorlunda. Av X framställning framgår emellertid att ingetdera förhållandet föreligger.

Sammanfattningsvis är det således samfundets mening, utifrån de upplysningar X lämnat saken, att någon skyldighet att frånträda det aktuella uppdraget – eller återkalla det egna överklagandet – inte kan anses föreligga

2.9 Intressekonflikt vid reglering av försäkring – att företräda både försäkringstagare och försäkringsgivare

Styrelsen har den 7 februari 2002 uttalat sig om intressekonflikt vid vissa försäkringsärenden enligt följande.

En advokat är enligt 13–15 §§ Vägledande regler om god advokatsed (VRGA) skyldig att avböja eller frånträda uppdrag där det finns en intressekonflikt mellan olika parter som advokaten företräder. Enligt 14 § tredje stycket VRGA kan dock en advokat företräda båda parter i ett ärende om parterna så begär. Advokaten är dock i ett sådant fall skyldig att frånträda uppdraget om och när det uppstår en intressekonflikt mellan parterna.

Fråga har uppkommit om en advokat kan åta sig ett uppdrag att biträda en skadevållande part, t.ex. en revisor eller en advokat, mot dennes skadelidande klient och samtidigt biträda den skadevållande partens försäkringsbolag i en samtidigt pågående skadereglering. Situationen kan t.ex. uppkomma genom att försäkringsbolaget, i försäkringsvillkoren eller på annat sätt, anmodar den skadevållande att uppdra åt samma advokat som biträder försäkringsbolaget i skaderegleringen att också biträda den skadevållande i tvist mot den skadelidande klienten.

I ärenden av ifrågavarande slag finns alltid en påtaglig risk för intressekonflikt mellan en försäkringstagare och ett försäkringsbolag. Som exempel på detta kan nämnas att försäkringstagarens ekonomiska intresse ofta begränsas till den egna självrisken, vilken ofta är mycket begränsad i förhållande till skadeståndets storlek och försäkringsbolagets ekonomiska intresse. Vidare har försäkringstagaren ofta en

pågående affärsrelation med den skadelidande att beakta. Dessa intressekonflikter torde regelmässigt uppstå vid förlikningsförhandlingar och vid beslut om hur en tvist med den skadelidande klienten skall skötas, t.ex. om fråga uppkommer om en dom skall överklagas.

Redan på grund av ärendets karaktär föreligger således enligt styrelsens bedömning en påtaglig risk för intressekonflikt. En advokat är därför enligt god advokatsed skyldig att avböja ett uppdrag som i ett fall av aktuellt slag skulle innebära att advokaten kom att företräda såväl försäkringstagaren som försäkringsgivaren.

2.10 Intressekonflikt vid särskilt anbudsförfarande (controlled auctions)

Styrelsen har den 22 april 2004 uttalat sig om intressekonflikt vid särskilt anbudsförfarande – så kallade controlled auctions – enligt följande.

Vid s.k. controlled auctions är situationen typiskt sett den att ett företag eller en del av ett företags verksamhet bjuds ut till försäljning och att ett begränsat antal intressenter bjuds in att lämna bud på försäljningsobjektet. En närliggande situation är då det finns flera presumtiva köpare av försäljningsobjektet men utan att ett auktionsförfarande anordnas.

Fråga har uppkommit om det står i överensstämmelse med god advokatsed och närmast med gällande principer för hantering av intressekonflikter, att en advokat biträder flera budgivare eller presumtiva köpare eller att två eller flera advokater vid samma advokatbyrå biträder olika subjekt i kretsen av intressenter.

Den som vänder sig till advokat måste kunna förlita sig på att advokaten iakttar trohet och lojalitet gentemot klienten och uteslutande ser till och tillvaratar klientens egna intressen. Det nu sagda är av fundamental betydelse för advokatens ställning i rättssamhället och kan sägas utgöra en hörnsten i de vägledande reglerna om god advokatsed. Styrelsen vill i sammanhanget erinra om tidigare vägledande uttalanden rörande intressekonflikter i andra situationer som syftat till att framhäva den fundamentala betydelsen av klientlojaliteten.

Två eller flera inbjudna budgivare eller presumtiva köpare av ett objekt som bjuds ut till försäljning måste anses ha mot varandra stående intressen redan därigenom att normalt endast en av dem kan uppnå målet att bli köpare. Det framstår därför som uppenbart oförenligt med god advokatsed att en advokat åtar sig uppdrag för två eller flera inbjudna budgivare eller presumtiva köpare såväl vid en controlled auction som i andra situationer då ett objekt bjuds ut till försäljning. Härav följer att det inte heller är förenligt med god advokatsed att flera olika advokater inom samma advokatbyrå eller inom olika advokatbyråer som står i kontorsgemenskap med varandra, åtar sig uppdrag för två eller flera olika budgivare eller presumtiva köpare. Det nu sagda gäller oberoende av samtycke från klientens eller klienternas sida.

2.11 Samtycke till intressekonflikt

Styrelsen har den 18 december 2012 bland annat uttalat följande om advokatens möjlighet att acceptera ett uppdrag efter samtycke vid intressekonflikt.

> Om uttryckligt samtycke kan inhämtas utan att advokatens tystnadsplikt eftersätts får advokaten, efter att sådant samtycke inhämtats, undantagsvis acceptera ett uppdrag även om en intressekonflikt enligt 3.2.1 punkterna 3 eller 4 eller 3.2.2 ovan kan anses föreligga, förutsatt att omständigheterna inte är sådana att det finns anledning till tvivel på advokatens förmåga att fullt ut tillvarata klientens intressen.
>
> Fråga har uppkommit om lokutionen *undantagsvis acceptera* borde ändras till *undantagsvis fullfölja*.
>
> Enligt styrelsens mening är avsikten med bestämmelsen avseende samtycke att denna ska kunna användas vid antagande av uppdrag. Detta framgår direkt av lydelsen av bestämmelsen och utvecklas ytterligare i kommentaren. Styrelsens anser inte att det finns skäl att begränsa möjligheterna till samtycke enbart till fullföljande av uppdrag.

2.12 Skyldighet att frånträda uppdrag

Styrelsen har den 18 december 2012 bland annat uttalat följande om advokatens skyldighet att frånträda uppdrag (bestämmelsen i 3.4.1 VRGA har därefter ändrats i enlighet med uttalandet).

> Av kommentaren till bestämmelsen framgår att bedömningen i frågan om skyldighet att frånträda ett uppdrag principiellt är densamma under uppdragets gång, som när uppdraget accepteras. Det anges dock att det kan få vittgående konsekvenser för en klient om advokaten frånträder ett pågående uppdrag och att advokaten då måste överväga om det men klienten skulle lida är så stort att uppdraget trots allt inte bör frånträdas. Avvägningen i det enskilda ärendet måste advokaten göra på eget ansvar, mot bakgrund av de eventuella problem som ett frånträdande kan komma att föranleda för klienten. Denna möjlighet till undantag från skyldigheten att frånträda ett uppdrag ska tillämpas restriktivt. Om en klient exempelvis riskerar en rättsförlust torde möjlighet föreligga att åberopa undantag.
>
> Mot bakgrund av detta anser styrelsen att lydelsen av 3.4.1 bör ändras från *måste* till *som huvudregel måste*. Detta för att motsvara den reglering, som styrelsen avsett med utformningen av 3.4.1 VRGA avseende skyldigheten att frånträda uppdrag.

2.13 Rätt att frånträda uppdrag

Styrelsen har den 3 november 2005 bland annat gjort uttalanden om möjligheten att mot klientens vilja frånträda sitt uppdrag vid utebliven betalning (se avsnitt 5.4.1).

Styrelsen har den 17 oktober 1996 uttalat sig om eventuell rätt eller skyldighet att frånträda ett uppdrag vid överklagande av beslut om rättshjälp (se avsnitt 2.8).

2.14 Advokatens medverkan till delgivning av klienten

Styrelsen har den 21 augusti 2009 uttalat följande om advokatens medverkan till att i vissa fall delge klienten föreläggande om att infinna sig personligen.

> Enligt 2 § delgivningslagen (1970:482) ombesörjes delgivning av myndigheten.
>
> I 11 § andra stycket delgivningslagen anges följande. Om annat ej följer av fullmakt, är ombud behörigt att mottaga delgivning av inlagor, beslut och andra handlingar. Detta gäller dock ej handling som avser föreläggande för huvudmannen att infinna sig personligen eller att eljest personligen fullgöra något.
>
> Av förarbetena till delgivningslagen (NJA II 1971 s. 30) framgår att departementschefen fann det lämpligt att i delgivningslagen närmare ange ombuds behörighet att ta emot delgivningar. Enligt departementschefen borde dock vissa inskränkningar gälla i fråga om denna behörighet. Inskränkningarna bör i första hand avse det fallet att parten ska infinna sig personligen inför myndigheten. Delgivning av sådant föreläggande bör ske med parten och inte med ombudet.
>
> En advokats främsta skyldighet är att ta tillvara klientens intressen på bästa sätt och efter bästa förmåga. Detta innebär att klienten ska visas trohet och lojalitet. Den som vänder sig till en advokat måste kunna lita på att advokaten iakttar trohet och lojalitet mot klienten samt uteslutande ser till och tillvaratar klientens intressen. Principerna om oberoende och lojalitet utgör hörnstenar i de vägledande reglerna om god advokatsed.
>
> Av kommentaren till 6.1 Vägledande regler om god advokatsed framgår att omsorgskravet är grundläggande för all advokatverksamhet i förhållande till klienten, men också i förhållande till rätten och rättskipningen. Enligt 6.1.2 Vägledande regler om god advokatsed och kommentaren till denna bestämmelse ska en advokat bl.a. verka för att av rätten meddelade förlägganden följs. Eftersom rättens föreläggande riktas mot parten, ligger det inte alltid i advokatens hand att se till att ett föreläggande följs. Advokaten ska dock verka för att så sker genom att göra vad som kan anses åligga honom eller henne för att efterkomma rättens föreläggande. En advokat är också i övrigt skyldig att verka för att rättens förelägganden efterkoms på bästa sätt.

Fråga har uppkommit om det, med undantag för i dispositiva tvistemål, är förenligt med god advokatsed att advokat på begäran av domstol ombesörjer delgivning av kallelse till klient att personligen infinna sig i domstol.

Även om advokat i förhållandet till domstolar och myndigheter har att utföra sitt uppdrag med omsorg och att verka för att klienten efterkommer av rätten meddelade föreläggande måste det, med hänsyn till den rättsliga regleringen och till de ovan redovisade principerna, i allmänhet anses strida mot god advokatsed att advokat efter önskemål från domstol ombesörjer domstolens delgivning av kallelse till klient att personligen inställa sig i domstol.

2.15 Agentavtal

Styrelsen har den 11 juni 2009 uttalat följande om advokatens möjlighet att ingå agentavtal med klienter som exempelvis artister eller idrottsutövare.

Fråga har uppkommit om det är förenligt med god advokatsed att advokater verksamma som agenter för idrottsutövare eller artister avtalar med klienter om:

1. viss avtalstid som förlängs automatiskt om avtalet inte sägs upp inom angiven tid,
2. att klienten under avtalstiden inte anlitar annan agent i frågor som omfattas av avtalet vid äventyr av skadestånd,
3. debitering av skäligt arvode för advokatens räkning och till stöd för denna beräkning söker vägledning i ärendets tidsåtgång och svårighetsgrad samt resultatet av dess utförande,
4. för det fall skäligt arvode under avtalstiden överstiger viss procent av klientens ekonomiska bruttoersättning från avtal förhandlade av advokaten under avtalstiden advokaten förbinder sig att reducera sitt arvode till detta belopp,
5. att ersättningen enligt avtalet inte är tidsmässigt begränsad till avtalstiden, och
6. att tvist enligt avtalet skall avgöras genom skiljeförfarande.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt sammanträde den 11 juni 2009 antagit följande vägledande uttalande.

Utgångspunkten är att advokats uppdrag som agent för idrottsutövare eller artister är advokatverksamhet.

Regeln om advokatens roll och främsta skyldigheter finns i punkt 1 Vägledande regler om god advokatsed. Av denna bestämmelse framgår att en advokats främsta plikt är att visa klienten trohet och lojalitet. Advokaten har som en oberoende rådgivare att företräda och tillvarata klientens intressen på bästa sätt, inom ramen

för gällande rätt och god advokatsed. Vidare framgår att en advokat aldrig får låta sitt handlande påverkas av exempelvis tanken på egna fördelar. Detta innebär att den som vänder sig till advokat måste kunna förlita sig på att advokaten iakttar trohet och lojalitet mot klienten samt uteslutande ser till och tillvaratar klientens intressen. Det framgår även av de vägledande reglerna om god advokatsed att det arvode som advokater debiterar sin klient skall vara skäligt. Dessa förhållanden är grundläggande vid utövande av advokatverksamhet och är även av fundamental betydelse för att advokaternas ställning och förtroende upprätthålls gentemot allmänheten och i rättssamhället. Principerna om oberoende och lojalitet utgör hörnstenar i de vägledande reglerna om god advokatsed.

Ett agentavtal som under viss tid binder en klient till viss advokat kan inte anses förenligt med de ovan redovisade principerna och strider därför mot god advokatsed. Detsamma gäller villkor om automatisk förlängning av avtal. Detta gäller oavsett om villkoret förenas med skadeståndspåföljd eller inte, eftersom en klient alltid fritt måste kunna välja advokat. Det arvode som en advokat debiterar skall vara skäligt. Något principiellt hinder mot att avtala om en begränsning av arvodet på sätt som ovan angivits kan inte anses föreligga. Däremot kan det inte anses förenligt med god advokatsed att advokaten erhåller ersättning enligt avtalet efter det att avtalstiden har löpt ut. Även att avtala med en idrottsutövare eller artist om att tvist skall avgöras genom skiljeförfarande anses strida mot god advokatsed om inte omständigheterna i det enskilda fallet talar häremot.

2.16 Ekonomiska förbindelser med klient

Angående betalning i form av ägarandelar i klientföretag, se avsnitt 3.1.

Angående förvärv och innehav av aktie i klientföretag, se avsnitt 4.2.

3. Arvode och redovisning

3.1 Avtalsvillkor, betalmedel m.m.

Styrelsen har den 13 mars 1996 uttalat följande om advokatens möjlighet att genom avtal med klient begränsa sitt skadeståndsansvar.

Under vissa förutsättningar kan det vara förenligt med god advokatsed att advokat i avtal med klienten begränsar sitt skadeståndsansvar. En förutsättning är att ansvarsbegränsningen inte är oskälig. I detta ligger bl.a. att det belopp till vilket ansvaret begränsas skall vara rimligt i förhållande till ärendets natur, klienters ställning och advokatens möjlighet – exempelvis genom försäkring – att betala skadestånd.

Styrelsen har den 17 december 1999 uttalat följande om advokatens möjlighet att ta betalt i form av ägarandelar i ett klientbolag.

> Att ta betalt i form av ägarandelar i klientföretag är inte förenligt med advokatsamfundets etiska regler.

Styrelsen har den 26 maj 2000 uttalat följande om advokatens skyldighet att ta betalt i sedvanliga betalmedel.

> God advokatsed tillåter inte att advokat uppbär ersättning i annat än sedvanliga betalningsmedel. Med sedvanliga betalningsmedel avses kontanter, check, postväxel och liknande.

Styrelsen har den 26 augusti 2011 uttalat följande om advokatens möjlighet att begära ersättning vid ärenden om ersättning vid frihetsberövanden hos Justitiekanslern.

> Fråga har uppkommit om det är förenligt med god advokatsed att advokat som företräder klient hos JK i ärende angående anspråk enligt lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden m.m. och som endast tillerkänns del av yrkad ersättning för arbete, kan begära ersättning av klienten utöver den ersättning som JK fastställer.
>
> Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt sammanträde den 26 augusti 2011 antagit följande vägledande uttalande.
>
> Enligt 4.1.1 VRGA ska det arvode som en advokat debiterar vara skäligt. Av 4.1.4 VRGA framgår att en advokat i anslutning till att uppdraget antas ska ange principerna för sin debitering samt upplysa klienten om vilka faktureringsrutiner som advokaten avser att tillämpa. I 4.4 VRGA finns regler om finansiering av uppdraget. I vissa fall finns begränsningar för advokats möjlighet att finansiera uppdrag. Av 4.4.2 VRGA framgår att en advokat som utför arbete som omfattas av uppdrag som offentlig försvarare, biträde enligt rättshjälpslagen eller annat rättsligt biträde inte får förbehålla sig eller ta emot arvode eller annan ersättning av klienten eller annan utöver den ersättning som fastställs av vederbörande myndighet, om annat inte följer av lag. Enligt kommentaren omfattar bestämmelsen alla typer av förordnanden som rättsligt biträde.
>
> Advokats uppdrag som ombud för klient i ärende angående anspråk på ersättning vid frihetsberövande utgör inte uppdrag som rättsligt biträde och är därför inte ett sådant uppdrag där möjligheten att yrka ersättning för arvode är begränsat. Om JK endast tillerkänner advokaten del av yrkad ersättning för arbete står det därför advokaten fritt att inom ramen för skäligt arvode begära ersättning av klienten utöver den ersättning som JK har fastställt. Någon skyldighet för advokaten att yrka ersättning enligt timkostnadsnormen föreligger därför inte heller i denna typ av ärende.

3.2 Förskott, klientmedelskonto och fakturering

Styrelsen har den 3 november 2005 bland annat gjort generella uttalanden om möjligheten att begära förskott (se avsnitt 5.4.1).

Styrelsen har den 14 mars 2002 uttalat om vem boutredningsmannen ska tillställa faktura vid fakturering av ett dödsbo (se avsnitt 5.4.2).

Styrelsen har den 3 december 2010 uttalat följande om advokatens skyldighet att upprätta räntebärande klientmedelskonto.

> Enligt 8 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken är en advokat skyldig att hålla sina huvudmäns pengar och andra tillgångar avskilda från det som tillhör honom själv. I 35 § första och andra stycket Stadgarna för Sveriges advokatsamfund anges att det åligger ledamot att hålla penningmedel och andra tillgångar, som tillhöra hans huvudmän, skilda från vad honom tillhör och att styrelsen äger utfärda närmare föreskrifter om bl.a. ledamöternas förvaltning av medel och andra tillgångar.
>
> Av 1 § fjärde stycket Bokföringsreglementet framgår att med klientmedelskonto förstås bank- eller girokonto, som utom i de fall då lag så föreskriver, är öppnat i klientens namn då detta med hänsyn till beloppets storlek, tiden för förvaltningen eller omständigheterna i övrigt måste anses lämpligt. Klientmedelskonto får i annat fall öppnas i advokatens eller advokatbyråns namn, om kontots beteckning tydligt visar att på kontot innestående medel utgöra klientmedel.
>
> Enligt 3 § Bokföringsreglementet får på klientmedelskonto, om kontot har öppnats i advokatens eller advokatbyråns namn, innestå medel tillhöriga en eller flera klienter.
>
> Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt sammanträde den 3 december 2010 antagit följande vägledande uttalande.
>
> Utgångspunkten är att advokat enligt god advokatsed har att sätta av klientmedel på konto öppnat i klientens namn, att kontot om möjligt ska vara räntebärande och att räntan i sådant fall ska tillfalla klienten. Avsättning av klientmedel på räntebärande konto öppnat i klientens namn är dock inte nödvändigt om tiden för förvaltningen är mycket kort eller det rör sig om ett ringa belopp.

Styrelsen har den 12 mars 1998 uttalat följande angående begreppet sluträkning i 33 § Advokatsamfundets stadgar.

1. Det är förenligt med 33 § samfundets stadgar att utställa sluträkning per visst tidsintervall, oberoende av om visst eller vissa ärenden alltjämt pågår.

2. ”Sluträkning för konsultationer hos och biträde av advokaten NN under första kvartalet 19..” tillgodoser, i allmänhet, ej de krav som kan ställas på en faktura för att den skall kunna tjäna som underlag för en slutfaktura.

3. Avgörande för om en löpande fakturering skall kunna bedömas som slutlig, såvitt avser uppgiven tidsperiod, är huruvida klienten med ledning av fakturan kan bedöma vilket arbete som nedlagts och värdet av detta. För att undgå att en faktura som avser en begränsad tidsperiod, ej bedöms vara en slutfaktura utan en a contofaktura, krävs det sålunda att advokaten tillhandahåller klienten tillfredsställande underlag för bedömning av arvodets skälighet i det enskilda fallet.

Styrelsen har den 12 oktober 2000 gjort ett uttalande om advokatens skyldighet att återredovisa klientmedel enligt följande.

En advokat har begärt att Advokatsamfundets styrelse skall uttala en uppfattning om följande tänkta situation.

1. Advokaten A tar från en klient emot medel som sätts in på advokatens klientmedelskonto. Pengarna är avsedda att på uppdrag av klienten redovisas till tredjeman vid avslut i en tilltänkt affär.

2. Innan avslut kommer till stånd hävdar advokat B till advokat A att de medel som advokat A tagit emot på ett bedrägligt sätt frånhänts advokaten dennes klient. Advokaten B gör anspråk på att medlen utbetalas till denne eller dennes klient.

3. Den tilltänkta affären kommer inte till stånd. Advokaten A instrueras av sin klient att återredovisa medlen till denne.

Den fråga som styrelsen ombetts uttala sig om är om advokaten A skall eller ens kan, underlåta att återredovisa medlen till klienten.

Till utgångspunkt för sin bedömning tar styrelsen att advokaten tagit emot medlen i god tro.

En advokat är redovisningsskyldig för medel som advokaten mottagit till sin klient för uppdragets genomförande. Klientmedel skall hållas avskilda för klientens räkning och medel på ett klientmedelskonto får endast användas för utbetalningar till klienten eller för betalningar för dennes räkning samt för täckande av advokatens utlägg och arvode. När uppdraget slutförts eller annars upphört är advokaten enligt 32 § första stycket Vägledande regler om god advokatsed skyldig att utan dröjsmål avge slutredovisning till klienten och enligt 34 § skyldig att utan dröjsmål utbetala ett eventuellt överskott klienten till godo till denne.

En advokat är således normalt när ett ärende är slutredovisat skyldig att utbetala överskjutande klientmedel till klienten. Det är inte förenligt med reglerna om god advokatsed att i den situationen utan att vara rättsligt förpliktad till det innehålla medlen.

3.3 Särskilt om rättsskydd

3.3.1 Utformning av kostnadsräkning vid rättsskydd

Advokatsamfundet har tillsammans med Sveriges Försäkringsförbund tagit fram en vägledning om utformningen av advokatens kostnadsräkning vid nyttjande av konsumentens rättsskydd.

3.3.2 Ersättning från rättsskydd och arvode

Styrelsen har den 7 juni 1996 uttalat följande om rättsskydd, försäkringsersättning, klientmedel och rätten att tillgodogöra sig arvode för motpartens ersättning för rättegångskostnader.

> Rättsskyddsförsäkringen innebär att försäkringsgivaren förbundit sig att inom vissa gränser ersätta försäkringstagaren bl.a. för vad denne har att utge till motparten som ersättning för rättegångskostnader. Motpartens rätt mot försäkringstagaren är i sammanhanget inte starkare än vilken annan fordringsrätt som helst. Det förhållandet att försäkringsersättningen uppbärs av försäkringstagarens ombud ändrar i och för sig inte karaktären av den rätt motparten har till ersättning.
>
> Gentemot huvudmannen är uppburen försäkringsersättning att betrakta som klientmedel för vilka ombudet på föreskrivet sätt är redovisningsskyldigt. Allmänt gäller därvid att advokat av klientmedel kan tillgodogöra sig vad han har att fordra i form av arvode och utlägg. Undantag från denna huvudregel gäller om huvudmannen meddelat att klientmedlen skall användas för visst angivet ändamål (Jfr TSA 1976 s 368).
>
> I det ärende som nu är under bedömning har det inte påstått att det finns någon sådan avsiktsförklaring från huvudmannen. Enligt styrelsens mening kan det inte heller uteslutas i fall där frågan alls inte tidigare berörts – en presumtion för att huvudmannen önskar att medlen i första hand skall användas för betalning till motparten. Advokaten har därför rätt att, enligt huvudregeln, tillgodogöra sig arvode ur de klientmedel som försäkringsersättningen utgör. Det kan också noteras att det för försäkringsbolaget måste vara likgiltigt hur det förfares med pengarna: bolaget har uppfyllt sina förpliktelser mot sin försäkringstagare.

4. Advokatrörelsens organisation

4.1 Bolagsstruktur och samarbeten

Styrelsen har den 1 februari 2001 uttalat följande om samarbeten och särskilt gränsöverskridande samarbeten.

I anledning av de olika samarbeten mellan advokatbyråer som växer fram, särskilt gränsöverskridande samarbeten, finner styrelsen anledning att uttala följande.

Beträffande samarbetsavtal måste åtskillnad göras mellan å ena sidan lösliga samarbeten och å andra sidan sådana närmare samarbeten som är att jämställa med ingående i gemensamt bolag och således fordrar styrelsens dispens. Ett väsentligt kriterium på samarbete av det senare slaget är att de ingående byråerna inte får ta uppdrag mot varandra. Samarbeten som syftar till integration, eller t.ex. innebär mer än obetydliga ekonomiska förbindelser, inflytande för andra över beslut som rör byrån eller dess klienter eller annat avkall på byråns oberoende ställning får normalt anses ha denna effekt.

Vid lösliga samarbeten är det inte tillåtet att t.ex. lämna samarbetspartnern information om byråns klienter eller anvisningsprovision. Det är inte heller tillåtet att genom namnlikhet eller på annat sätt ge intryck av en närmare gemenskap.

Vid närmare samarbeten är det tvärtom nödvändigt att, för beaktandet av intressekonflikter, föra gemensamt klientregister och att synliggöra samarbetet utåt genom lämplig angivelse på brevpapper, visitkort och annat externt material. Därvid möter självfallet inte hinder mot namnlikhet. I sådana samarbeten är också ekonomisk integration tillåten och kan det godtas att byrån blir bunden av beslut fattade av andra i samarbetet ingående så länge beslutens innehåll i sig inte strider mot god advokatsed. För att i samarbetet skall få ingå annan än svensk advokat erfordras dock styrelsens dispens beträffande varje samarbetspartner. Dispens lämnas normalt endast för samarbete med utländsk advokat som arbetar enligt regler för advokatverksamhet jämförbara med de svenska. Naturligtvis förutsätter dispens även att villkoren för samarbetet i övrigt står i överensstämmelse med god advokatsed.

Exempel på villkor som hittills knutits till medgivna dispenser bifogas.

> ”Framställning med begäran om dispens för delägarskap i advokatbyrå inom EES-området
>
> Styrelsen har vid sitt sammanträde den xx behandlat ansökan och meddelat följande beslut:
>
> Styrelsen för Sveriges advokatsamfund medger att advokat XX, tills vidare och utan hinder av bestämmelserna i 3 § sista stycket Vägledande regler för advokatsed får ingå som delägare i advokatbyrå, ägd av advokater i X land och registrerad i X land, under förutsättning dock,
>
> *att* föremål för verksamheten inte är annat än advokatverksamhet, att övriga delägare är medlemmar i advokatorganisation i X land,

att delägarskapet är förenligt med advokatorganisation i X lands regler, att för verksamheten finns ansvarsförsäkring motsvarande minst vad som vid varje tidpunkt gäller vid utövande av advokatverksamhet i Sverige,

att verksamheten utövas under iakttagande av etiska regler i Sverige och X land

och att XX omedelbart underrättar Sveriges advokatsamfund för den händelse någon av angivna förutsättningar inte längre är för handen."

4.2 Verksamhetsföremål och förvaltning av tillgångar

Styrelsen har den 26 februari 1988 uttalat följande angående advokatbolagets verksamhetsföremål.

> Advokatverksamhet får bedrivas i aktiebolag endast under förutsättning att bolaget uteslutande driver advokatverksamhet. Detta förhållande utesluter inte att bolagets likvida tillgångar som ett led i normal förmögenhetsförvaltning kan placeras i värdehandlingar, som är föremål för allmän handel, t.ex. börsnoterade aktier. Placering av bolagets medel i andra värdehandlingar, t.ex. i aktier i fåmansbolag, måste emellertid enligt styrelsens bedömning när fåmansbolaget inte är ett annat advokataktiebolag innefatta att advokatbolaget driver annan verksamhet än advokatverksamhet. Det är därför inte tillåtet för ett advokataktiebolag att genom ett dotterbolag driva verksamhet som moderbolaget inte själv kunna driva.

Styrelsen har den 10 december 1992 uttalat följande om ett advokataktiebolags ägande.

> Föremål för advokataktiebolags verksamhet är uteslutande att bedriva advokatverksamhet. Det får dock anses förenligt därmed att advokatbolaget är ägare till fastighet direkt eller indirekt i syfte att inrymma lokaler för verksamheten.
>
> En med advokatverksamhet oförenlig affärs- eller förvaltningsverksamhet får däremot som regel anses föreligga om fastighetsägandet inte direkt motiveras av och inte står i ett rimligt förhållande till advokatverksamhetens behov och omfattning.

Styrelsen har den 14 december 2000 uttalat följande angående förvärv och innehav av tillgångar i advokatrörelse.

> God advokatsed hindrar inte advokat att förvärva eller inneha sådana tillgångar i sin advokatrörelse som är tillåtet för advokaten själv och att fritt bedriva sedvanlig förmögenhetsförvaltning av advokatrörelsen ingående tillgångar. Sådana placeringar får dock inte ha sådan omfattning att advokaten inom ramen för advokatrörelsen därigenom kan anses bedriva annan verksamhet än advokatverksamhet och ej heller innefatta osedvanlig risk eller vara oförenlig med advokatkårens anseende. Att bedriva handel med värdepapper eller annan förmögenhetsförvaltning av i advokatrörelsen ingående tillgångar i sådan omfattning att verksamheten ifråga uppfyller kraven för näringsverksamhet enligt

21 § KL, måste enligt styrelsens bedömning innefatta att advokaten inom ramen för advokatrörelsen bedriver annan verksamhet än advokatverksamhet. Det är således inte förenligt med god advokatsed att advokataktiebolag bedriver handel med värdepapper i sådan omfattning. God advokatsed tillåter inte heller att ett advokataktiebolag i sin bolagsordning intar bestämmelser om att bolaget bedriver annan verksamhet än advokatverksamhet.

Styrelsen har den 26 maj 2000 uttalat följande om förvärv och innehav av aktie i klientföretag.

God advokatsed innebär att advokat inte bör ekonomiskt engagera sig i klientens affärer. Denna regel hindrar i och för sig inte advokat att direkt eller indirekt äga aktie i klientföretag vars ägande är eller samtidigt med advokatens förvärv blir spritt till en vidare krets. Med ”vidare krets” avses därvid det som följer av 4 kap. 18 § aktiebolagslagen. Advokat skall, oavsett angivna spridningskrav, dock ha rätt att äga aktie i eget familjeföretag.

Advokatens förvärv eller innehav av aktie i klientföretag får inte medföra att andra regler om god advokatsed åsidosätts, t.ex. får förvärvet eller innehavet inte medföra att advokaten därigenom får eller, såvitt vid tidpunkten för förvärvet kan bedömas, kan komma att få ett intresse som strider mot klientens intresse.

Det förhållandet, att advokat under vissa förutsättningar får äga aktie i klientföretag, innebär ingen förändring av regeln, att det inte bör förekomma andra ekonomiska transaktioner mellan advokaten och klienten än som följer av uppdragsförhållandet och att advokaten regelmässigt inte bör inlåta sig i affärsförbindelse med klienten. Aktie i klientföretag skall därför normalt förvärvas från annan än klienten. Förvärv av aktie direkt från klienten bör dock kunna ske om förvärvet sker vid spridning av ägandet i den omfattning som krävs enligt första stycket, under förutsättning att förvärvet sker på samma villkor som för övriga förvärvare.

Vad ovan angivits beträffande aktie skall också gälla andel, emissionsbevis, interimsbevis, konvertibelt skuldebrev, skuldebrev förenat med optionsrätt till nyteckning, vinstandelsbevis, option på aktie eller andel liksom andra derivat av aktie eller andel av vad slag det vara må.

4.3 Anställning, uthyrning och inhyrning av advokater och biträdande jurister

Angående förekommande jäv och intressekonflikt vid anställning, se avsnitt 2.6.

Styrelsen har den 19 april 2013 fastställt en vägledning i frågor om uthyrning av advokater och biträdande jurister (secondment).

Styrelsen har den 5 april 2001 uttalat följande om inhyrning av biträdande jurister.

Det förekommer att s.k. bemanningsföretag hyr ut jurister till advokatbyråer.

Därvid skall följande iakttas.

1. En biträdande jurist skall vara anställd i advokatbyrån. En inhyrd jurist från ett bemanningsföretag får således inte framstå som byråns biträdande jurist eller representant för byrån.

2. Också en inhyrd jurist är att betrakta som verksam i advokatrörelsen i den mening som avses i 31 § 2 mom. Advokatsamfundets stadgar, vilket innebär att serviceersättning för vederbörande skall erläggas, oavsett längden på den tid vederbörande är inhyrd.

3. Trots att den inhyrde juristen inte är anställd i advokatbyrån, har byråns advokater att utöva tillsyn över juristen i enlighet med 10 § andra stycket Vägledande regler.

4. Vid inhyrning av jurister skall frågor om skyldighet att undvika intressekonflikter och om sekretess särskilt uppmärksammas. Det åligger advokatbyråns advokater att särskilt uppmärksamma den inhyrde juristen och dennes arbetsgivare på de särskilda regler som i detta avseende gäller för advokatverksamhet och de konsekvenser detta kan ha för juristens möjligheter att åta sig uppdrag hos andra advokatbyråer.

4.4 Arbetsmiljö, diskriminering och trakasserier

4.4.1 Skyldigheten att motverka diskriminering och trakasserier

Styrelsen har den 26 januari 2018 uttalat följande om motverkande av olika former av diskriminering och trakasserier.

Under hösten 2017 har inom olika branscher förekommit upprop där ett stort antal kvinnor berättat om olika former av trakasserier, särskilt sexuella sådana, de utsatts för i samband med sin yrkesutövning, däribland på advokatbyråer och andra juristarbetsplatser. Det föranledde Advokatsamfundet att under perioden 17–27 november 2017 genomföra en enkätundersökning, riktad till kvinnliga advokater och biträdande jurister om deras utsatthet för sexuella trakasserier. I undersökningen uppger 33 procent av de 1 621 kvinnliga advokaterna och biträdande juristerna att de utsatts för sexuella trakasserier under sin tid som advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå. Resultaten är nedslående och oacceptabla. Mot denna bakgrund har styrelsen för Sveriges advokatsamfund vid sitt möte den 26 januari 2018 antagit följande vägledande uttalande.

Primärt är det advokatbyråerna som arbetsgivare som måste vidta åtgärder för att olika former av trakasserier och andra oacceptabla beteenden inte förekommer på arbetsplatsen. Men även för Advokatsamfundet kan det finnas anledning att agera,

till exempel genom att inleda ett disciplinärende, om en advokat inte följer regler i lag eller god advokatsed. Särskilt med hänvisning till diskrimineringslagen (2008:567) och arbetsmiljölagen (1977:60) finns anledning att framhålla och erinra om att en advokat i sin verksamhet ska motverka alla former av sexuella trakasserier och diskriminering samt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. En advokat har vidare ansvar för att uppnå en god arbetsmiljö på advokatbyrån. Dessa skyldigheter gäller i all advokatverksamhet, såväl externt i förhållande till klient och annan, som internt i förhållande till alla medarbetare på advokatbyrån.

4.4.2 Stöddokument vid hot eller våld

I Advokatsamfundets stöddokument finns praktiska råd för den som har blivit utsatt för hot eller våld. Dokumentet finns även tillgängligt på Advokatsamfundets hemsida.

4.4.3 Samtalsstöd

Den som arbetar på advokatbyrå får kostnadsfritt och anonymt samtalsstöd från SOS International genom Länsförsäkringar. Information om hur kontakt sker finns på Advokatsamfundets hemsida.

4.5 Arkivering och utlämning av handlingar

Styrelsen har den 1 februari 1974 gjort uttalande om dåvarande utredning och slutsatser vilka i tillämpliga delar alltjämt gäller.

Styrelsen har den 17 mars 1995 antagit följande vägledande uttalande angående utlämning av handlingar och advokatens möjlighet att i vissa fall begära ersättning för detta.

I. Detta uttalande berör inte frågan om eventuell retentionsrätt. När i uttalandet talas om ersättning avses – om inte annat uttryckligen anges – inte ersättning för arbete eller utlägg i ärendet som sådant.

II. Advokaten är skyldig att utlämna alla handlingar klienten tillställt advokaten, med undantag av brev till advokaten.

III. Advokaten är skyldig att utlämna originalhandlingar såsom protokoll, intyg, kontrakt, sakkunnigutlåtanden och skiljedomar.

IV. Handlingar som advokaten enligt punkt II och III är skyldig att utlämna, skall utlämnas utan ersättning, med följande undantag. Där det uttryckligen eller tyst överenskommits att handlingarna efter uppdragets upphörande skall ligga kvar hos advokaten – exempelvis av praktiska skäl – och har

klienten inte senast i anslutning till att uppdraget upphör begärt att få ut handlingarna, är advokaten inte skyldig att utlämna handlingarna annat än mot skälig ersättning. Denna omfattar såväl eget arbete som kostnader, häri inbegripet lönekostnader för personal som anlitas för att ta fram handlingar och förteckna dem m.m. Har advokaten vid överenskommelsen gjort förbehåll därom eller är det eljest med hänsyn till omständigheterna rimligt, äger advokaten av klienten begära säkerhet för ersättningen. Advokaten är i sådant fall inte skyldig att påbörja arbetet om klienten underlåter att ställa sådan säkerhet.

V. Advokaten är skyldig att utlämna kopior av följande handlingar som klienten inte tidigare fått kopior av (eller fått i original): Korrespondens, domstolsprotokoll, domar, sakkunnigutlåtanden och av advokaten mottagna eller utgivna avtalsutkast. I frågan om i vad mån denna skyldighet är beroende av att advokaten får ersättning, gäller vad som anges under punkt IV.

VI. Advokaten är inte skyldig att utlämna avtalsutkast med advokatens egna anteckningar och inte heller advokatens egna arbetspapper.

VII. Kopior av sådana handlingar som klienten redan tidigare fått kopior av, samt kopior av brev från klienten till advokaten, är advokaten inte skyldig att utlämna annat än mot skälig ersättning för såväl eget arbete i anledning av klientens begäran som för sina kostnader, häri inbegripet, rena kopieringskostnader, advokats lönekostnader för personal som anlitas för att ta fram handlingar, förteckna dem och kopiera dem. Advokaten är inte skyldig att påbörja arbetet om klienten underlåter att ställa av advokaten begärd säkerhet för ersättningen. Advokatens skyldighet under denna punkt grundas inte specifikt på regeln i 36 § i Vägledande regler om god advokatsed (eftersom kravet enligt den regeln redan är uppfyllt i detta fall), utan är ett utflöde av advokatens allmänna plikt att ta tillvara klientens intressen. Denna plikt har vissa gränser. I fall som avses under denna punkt gäller advokatens skyldighet inte om klienten trots påminnelse underlåter att inbetala ersättning som advokaten i anledning av det avslutade uppdraget har rätt att fordra.

VIII. Advokaten har alltid rätt att för sin dokumentation göra och behålla kopior av klientens handlingar. Ett undantag skulle kunna vara om handlingen har ett alldeles speciellt intresse för bevarandet av t.ex. en affärshemlighet eller är av strängt personlig art eller liknande, varvid advokaten skulle kunna tänkas vara förhindrad att behålla en kopia. Är situationen sådan, att advokaten har anledning att befara ett angrepp eller ett skadeståndsanspråk och därför är nödsakad att ha tillgång till handlingen, har han rätt att taga kopia innan han lämnar ut handlingen.

Styrelsen har den 28 januari 2011 uttalat följande om utlämnande av handlingar när uppdraget har avsett flera klienter gemensamt.

> Fråga har uppkommit om advokat enligt god advokatsed är skyldig att, sedan ett gemensamt uppdrag för två klienter upphört, till en av klienterna utlämna samtliga handlingar i ärendet oavsett från vem handlingarna härrör.
>
> Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt sammanträde den 28 januari 2011 antagit följande vägledande uttalande.
>
> Frågan om advokats skyldighet att, sedan ett uppdrag upphört, utlämna handlingar i ärendet till klienten har besvarats av styrelsen för Sveriges advokatsamfund i ett vägledande uttalande av den 17 mars 1995. Den omständigheten att advokatens uppdrag har omfattat mer än en klient påverkar inte advokatens skyldigheter enligt detta uttalande. Inom ramen för ett pågående gemensamt uppdrag har advokaten, såvitt annat inte gemensamt överenskommits, en skyldighet att på begäran från någon av klienterna lämna ut samtliga handlingar oavsett från vem handlingarna härrör. Detta gäller även sedan uppdraget upphört. Skyldigheten innefattar även elektroniskt sparade dokument och gäller oberoende av om någon av klienterna motsätter sig detta.

Styrelsen har den 13 juni 2013 hanterat frågan om utlämnande av handlingar som berör advokatens tystnadsplikt i förhållande till tidigare företrädare för juridiska personer (se ovan avsnitt 1.3). Av uttalandet följer att även elektroniska handlingar omfattas, exempelvis vissa e-postmeddelanden.

Styrelsen har den 3 november 2005 uttalat att en bodelningsförrättare inte har rätt att på grund av utebliven betalning av arvode innehålla upprättad bodelningshandling (se avsnitt 5.4.1).

4.6 Övriga kontorsfrågor

4.6.1 Krav på professionell vidareutbildning

Styrelsen har fastställt riktlinjer för professionell vidareutbildning som en advokat är skyldig att genomgå varje år. På Advokatsamfundets hemsida finns ytterligare information.

4.6.2 Åtgärder mot penningtvätt

Utförlig information angående penningtvättslagstiftningen på Advokatsamfundets hemsida. En omfattande vägledning antogs av styrelsen den 3 oktober 2019.

4.6.3 GDPR

Styrelsen har den 9 mars 2018 antagit vägledning angående dataskyddsförordningen.

4.6.4 IT och datasäkerhet m.m.

En arbetsgrupp har tidigare redovisat viss vägledning i frågor om datasäkerhet. En arbetsgrupp har den 20 mars 2019 redovisat överväganden och vägledning med anledning av externa IT-tjänster.

4.6.5 Insiderinformation

Styrelsen har den 8 december 2017 antagit vägledning angående advokatverksamhet och insiderinformation.

4.6.6 Revisorsrapporter

På Advokatsamfundets hemsida finns information om utformningen av den revisorsrapport som ska skickas in till Advokatsamfundets kansli inom sju månader efter utgången av varje räkenskapsår.

4.6.7 Försäkringar

Från och med 1 januari 2021 svarar Länsförsäkringar Sak för den obligatoriska ansvarsförsäkringen. En notifikationsanmälan vid skadeståndsanspråk ska normalt innehålla följande.

1. en kort redogörelse för vilka omständigheter som har inträffat och när de har inträffat,
2. uppgift om vem eller vilka som skäligen kan befaras ha orsakat skadan,
3. uppgift om vem eller vilka som skäligen kan befaras ha åsamkats skadan, och
4. uppgift om eller preliminär uppskattning av storleken på det befarade kravet, om den kan bedömas.

Kontakta Willis Towers Watson för vägledning via e-post advokatservice@willis.com eller på telefon 08-546 359 60.

Mer information om försäkringarna finns på Advokatsamfundets hemsida.

4.6.8 Avgiften till Advokatsamfundet

På Advokatsamfundets hemsida finns information om förekommande årsavgift och serviceersättning som ledamot är skyldig att betala.

4.6.9 Advokatlegitimation

Advokatsamfundet utfärdar legitimation för advokater. Legitimationen är giltig i fem år. Avgiften för legitimationen är 440 kronor inklusive mervärdesskatt. Ansökan görs på en blankett som går att beställa genom att mejla info@advokatsamfundet.se.

4.6.10 Advokatsamfundets logotyp

På Advokatsamfundets hemsida finns logotyper och tillhörande material att ladda ner för att användas inom ramen för advokatverksamheten.

5. Särskilda uppdrag

5.1 PM om svaga och utsatta klienter

En omfattande vägledning för advokater vid uppdrag för svaga och utsatta klienter finns sedan tidigare publicerad. Vägledningen hanterar bland annat uppdraget som offentlig försvarare, särskild företrädare för barn och offentligt biträde i LVU-mål och migrationsmål.

5.2 Offentligt försvar

5.2.1 Informationsplikt om domstolen har beslutat om hämtning av klienten

Styrelsen har den 16 juni 1972 uttalat följande om försvararens förhållande då domstol beslutat om hämtning av klienten.

> Enligt RB 21:7 åligger det försvarare att med nit och omsorg tillvarata den misstänktes rätt. Denna lagbestämmelse torde i sig inrymma de regler som en advokat i egenskap av försvarare till iakttagande av god advokatsed har att rätta sig efter vid uppdragets utförande. Det åligger således försvararen att gentemot den tilltalade iaktta trohet och lojalitet. Han skall hålla denne underrättad om vad som förekommer vid utförandet av uppdraget (jfr 18 och 24 §§ vägledande regler om god advokatsed). Förfrågningar från den tilltalades sida skall besvaras av försvararen. Häri ligger en skyldighet att upplysa den tilltalade om vidtagna åtgärder och meddelade beslut som berör honom.
>
> Med utgångspunkt från dessa allmängiltiga regler bör det principiellt åvila en försvarare att meddela den tilltalade att rätten meddelat ett hämtningsbeslut. Likaså är det uppenbart att försvararen på förfrågan från det tilltalade måste upplysa honom om att ett hämtningsbeslut föreligger.
>
> De regler om god advokatsed som styrelsen antagit är emellertid endast vägledande. Det är inte möjligt att i regler uttrycka alla de olika situationer som kan uppstå vid handläggningen av ett uppdrag. Det måste i det enskilda fallet tillåtas försvararen att ta hänsyn till speciella omständigheter. Den tilltalade kan i viss situation – anledningarna kan vara flera (psykisk obalans etc.) – vara betjänt av att försvararen frångår vad som vore principiellt riktigt och handlar efter sitt eget omdöme. Om försvararen av särskilda skäl underlåter att meddela den tilltalade att ett

hämtningsbeslut meddelats, kan ställningstagandet således vara ett uttryck för hans lojalitet mot den tilltalade.

Styrelsen vill slutligen framhålla att det inte kan åligga en försvarare att underrätta domstolen om att den tilltalade fått kännedom om tidpunkten för förhandling som avses med hämtningsbeslutet. Detta styrelsens ståndpunktstagande betingas därav att en försvarare inte får vare sig till domstol eller till annan lämna uppgift som kan medföra att förtroendet mellan honom och den han företräder kan rubbas.

5.2.2 Försvararens rätt att vidta egen utredning

Styrelsen har den 24 april 1998 uttalat följande om försvararens rätt att vidta egen utredning eller vittnesförhör.

En försvarare har att med nit och omsorg självständigt tillvarata den misstänktes rätt och i detta syfte verka för sakens riktiga belysning. Det föreligger inga särskilda begränsningar i försvararens rätt att under förundersökning eller inför huvudförhandling vidta egna utredningar i arbetet med att förbereda försvaret. Det gäller även vid införskaffande av upplysningar från personer som har hörts eller kommer att höras under utredningen eller vid kommande huvudförhandling. Försvararen har samma rätt som åklagaren att ta kontakt med eventuella vittnen.

Det är emellertid lätt att försvararen utsätter sig för misstanke att ha påverkat ett vittne, vilket är till men för klientens sak. Bedömer försvararen att det för fullgörandet av försvaruppdraget bör inhämtas uppgifter från någon måste därför detta ske på ett sådant sätt att de uppgifter som vittnet lämnar inte förringas på grund av de förhållanden under vilka uppgifterna lämnats. Försvararen måste alltid överväga risken för att resultatet av egna utredningar i form av vittnesförhör kan missgynna klientens intressen. Försvararens kontakter med vittnen kräver av nämnda skäl försiktighet och återhållsamhet. Har försvararen beslutat att inhämta uppgifter från ett redan åberopat eller tilltänkt vittne skall han för vittnet klargöra sin ställning som försvarare för den misstänkte. Försvararen bör även redogöra för att vittnet senare kan bli ålagd att lämna uppgifter under ed i samband med en eventuell rättegång om vittnet intar en sådan ställning. Det ligger vidare i den misstänktes liksom försvararens, i dennes yrkesroll, intresse att dokumentera omständigheterna vid utfrågningen och de uppgifter som framkommer.

Frågan huruvida den misstänkte själv bör tillåtas närvara vid samtal med ett vittne måste bedömas från fall till fall. Brottsmisstankens art och vittnets roll och ställning kan ha betydelse för denna bedömning. Där det finns anledning misstänka att klientens närvaro kan ha inverkan på vittnet och därmed de uppgifter som lämnas skall klienten inte närvara. Det torde endast i undantagsfall förhålla sig så att klientens särskilda kunskap eller inblick exempelvis ett visst sakförhållande, gör att försvararen bedömer det nödvändigt för klienten att närvara vid utfrågningen av vittnet. Frågor till vittnet bör ställas av försvararen och endast undantagsvis av annan.

5.2.3 Vägledande handlingsregler för ett professionellt uppträdande i rättssalen

Advokatsamfundet har tillsammans med Riksåklagaren och hovrättspresidenten för Svea hovrätt under året 2020 tagit fram vägledande handlingsregler för ett professionellt uppträdande i rättssalen.

5.2.4 Kriminalvårdens handbok om besök och elektronisk kommunikation i anstalt och häkte

Kriminalvården har publicerat en handbok för hantering av vissa frågor i samband med besök m.m. i anstalt och häkte. Samråd har skett med Advokatsamfundet och Riksåklagaren kring vissa frågor om kontakten med offentliga försvarare.

5.2.5 Kriminalvårdens rutiner för införsel av elektronisk utrustning

Kriminalvården har beslutat om rutiner för ombud eller offentlig försvarares möjlighet att ta med elektronisk utrustning vid förhandlingar som genomförs i Kriminalvårdens lokaler. Vid besöket används särskild kvittens med bekräftelse om vilken utrustning som medförs samt villkoren för användningen.

5.3 Migrationsrätt

5.3.1 Om utredningsskyldighet vid asylärenden

Styrelsen har den 9 december 2004 uttalat följande om utredningsskyldighet vid biträde i asylärenden.

> Migrationsverket har i vissa regioner bedrivit försöksverksamhet med ett nytt arbetssätt vid handläggning av asylärenden. Den s.k. Modellverksamheten innebär bl.a. en förändrad och mer aktiv roll för det offentliga biträdet vid asylutredningar. Regeringen har fattat beslut om att det nya arbetssättet skall tillämpas vid Migrationsverkets alla asylenheter före den 1 juli 2005.
>
> Fråga har uppkommit vilken utredningsskyldighet ett offentligt biträde har i asylärenden som handläggs hos Migrationsverket enligt Modellverksamheten.
>
> Utgångspunkten är att Migrationsverket enligt lag har en övergripande utredningsskyldighet i asylärenden. Denna utredningsskyldighet kan inte åläggas en advokat.
>
> En advokat som förordnas som offentligt biträde i ett asylärende har som främsta plikt att, inom ramen för vad lag och god advokatsed bjuder, efter bästa förmåga tillvarata en klients intressen och bevaka dennes rätt i ärendet. Inom ramen för detta uppdrag åligger det advokaten att gentemot klienten iaktta trohet och lojalitet samt lyfta fram de omständigheter som talar för klientens sak. En advokat får inte,

utan klientens samtycke, till Migrationsverket redovisa uppgifter som talar till klientens nackdel.

5.3.2 Medicinska åldersbedömningar

Styrelsen har vid två tillfällen särskilt hanterat frågan om medverkan till medicinska ålderbedömningar i asylärenden. I det senare reviderade uttalandet har styrelsen den 16 december 2016 uttalat följande.

> Fråga har uppkommit om det finns anledning att revidera det vägledande uttalandet som publicerats i cirkulär nr 21/2015 angående medicinska åldersbedömningar i asylärenden.
>
> Den 19 maj 2016 fick Rättsmedicinalverket regeringens uppdrag att utifrån aktuell forskning och beprövad erfarenhet med stor skyndsamhet påbörja genomförandet av medicinska åldersbedömningar inom ramen för ansökningar om uppehållstillstånd och omedelbart öka förmågan och kapaciteten på detta område, samt utveckla sin förmåga att genomföra medicinska åldersbedömningar inom ramen för brottmålsprocessen. Rättsmedicinalverket genomför för närvarande en upphandling av medicinska tjänster för bildtagning med magnetkamera av knäled och röntgenundersökning av visdomständer i underkäken med panoramaröntgen samt medicinska analyser av bilderna. Rättsmedicinalverket siktar på att komma i gång med verksamheten under första kvartalet 2017.
>
> Socialstyrelsen arbetar för närvarande med en kompletterande studie för att fördjupa kunskapen om magnetkamera som metod för medicinska åldersbedömningar med avgivande av delrapport senast den 30 april 2017 och slutrapport senast den 30 november 2017.
>
> Barnläkarföreningen är inte uttryckligt negativ till de nu föreslagna metoderna för medicinsk åldersbedömning.
>
> Utifrån de rådande omständigheterna har styrelsen för Sveriges advokatsamfund vid möte den 16 december 2016 beslutat att revidera det vägledande uttalandet som publicerats i cirkulär nr 21/2015 genom att ersätta kravet på synnerliga skäl med särskilda skäl för advokats medverkan till att klienten genomgår en medicinsk åldersbedömning. Ändringen innebär alltjämt en mycket restriktiv bedömning av förutsättningarna för advokatens medverkan till att klienten genomgår en sådan undersökning. Det förtjänar att framhållas att advokaten kan vara förhindrad att yrka ersättning för sådant utlägg om resultatet av åldersbedömningen är till nackdel för klienten.
>
> Styrelsen har antagit följande vägledande uttalande.
>
> En advokat som är förordnad som offentligt biträde i ett ärende enligt utlänningslagen har som främsta plikt att, inom ramen för vad lag och god advokatsed bjuder, efter bästa förmåga tillvarata klientens intressen och bevaka

dennes rätt i ärendet. Inom ramen för detta uppdrag åligger det advokaten att gentemot klienten iaktta trohet, lojalitet och tystnadsplikt samt lyfta fram de omständigheter som talar för klientens sak.

Resultatet av en medicinsk åldersbedömning är svårbedömbart. Det kan också tala till klientens nackdel. Mot denna bakgrund bör en advokat, som förordnas som offentligt biträde i ett asylärende, inte medverka till att klienten genomgår medicinsk åldersbedömning om inte särskilda skäl föreligger

5.4 Familjerätt

5.4.1 Bodelningsförrättares möjlighet att begära förskott m.m.

Styrelsen har den 3 november 2005 uttalat följande om bodelningsförrättarens möjlighet att begära förskott och agerande vid utebliven betalning.

Fråga har uppkommit om det står i överensstämmelse med god advokatsed att en advokat kräver förskott för att fullgöra uppdrag som förordnad bodelningsförrättare och om advokat vid utebliven betalning får begära sitt entledigande. Därtill har fråga väckts om det är förenligt med god advokatsed att advokat som bodelningsförrättare innehåller upprättad bodelningshandling vid utebliven betalning.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har den 3 november 2005 antagit följande vägledande uttalande.

Reglerna om bodelningsförrättare finns i äktenskapsbalkens 17 kap. Av 1 § framgår att om makarna inte kan enas om bodelning skall domstolen på ansökan av make förordna någon att vara bodelningsförrättare. Vidare följer av 4 § att till bodelningsförrättare får endast förordnas den som har samtyckt till det. I 7 § föreskrivs att bodelningsförrättare har rätt till arvode och ersättning för sina utgifter samt att makarna skall svara för kostnaderna med hälften var om inte bodelningsförrättaren av särskilt i lagen angivna anledningar bestämmer om annan fördelning. I 7 § stadgas att makarna svarar solidariskt för ersättningen till bodelningsförrättaren. I 8 § anges att den upprättade bodelningshandlingen skall så snart som möjligt delges båda makarna.

Advokater förordnas i betydande utsträckning till bodelningsförrättare.

För advokatuppdrag gäller generellt att advokaten inte får träffa avtal om arvodets storlek innan advokaten kan överblicka arbetets omfattning. Vidare gäller för advokat att denne får begära skäligt förskott för sitt arvode om advokaten vid uppdragets mottagande gjort förbehåll därom eller det eljest med hänsyn till omständigheterna är rimligt att begära förskott. Advokat är mot klients önskan berättigad frånträda uppdrag om klienten trots påminnelse underlåter att inbetala förskott som advokaten i anledning av uppdraget har rätt att fordra. Samma rätt

föreligger om advokaten inte erhåller betalning för belopp som han äger rätt att fordra som betalning för redan utfört arbete.

Uppdrag att vara bodelningsförrättare är underkastade de regler som gäller för advokatuppdrag i allmänhet. Advokaten bör i sina inledande kontakter med parterna noga klargöra vad som kommer att gälla med avseende på de kostnader, som uppkommer hos honom innefattande advokatens eventuella avsikt att under ärendets gång delfakturera för utfört arbete. Avser advokaten att begära förskott som säkerhet för sina kostnader bör han ange detta redan i samband med att han samtycker till att mottaga förordnandet eller i vart fall innan han påbörjar handläggningen av ärendet.

Om den ena parten underlåtit att betala fordrat belopp skall den andra parten erbjudas möjlighet att fylla bristen. Erhåller advokaten inte begärt förskott eller betalning för delfakturerade belopp äger han begära sitt entledigande. En advokat har inte rätt att på grund av utebliven betalning innehålla en av denne upprättad bodelningshandling.

5.4.2 Boutredningsmans underrättelseskyldighet vid fakturering av ett dödsbo

Styrelsen har den 14 mars 2002 uttalat följande om vem boutredningsmannen ska tillställa faktura vid fakturering.

Enligt 4 § i reglementet rörande förvaltning av klientmedel och klients värdehandlingar samt om bokföring m.m. i advokatverksamhet, får klientmedel användas bland annat för täckande av arvode som debiterats klienten i denne tillställd räkning eller redovisning eller annan därmed likvärdig skriftlig handling.

En advokat har begärt styrelsens vägledande uttalande i följande fråga: Måste en advokat som är boutredningsman i ett dödsbo, när han använder dödsboets klientmedel för täckande av arvode åt sig själv, underrätta dödsbodelägarna eller är det tillräckligt att dödsboet som sådant – som måste vara att betrakta som klient – tillställs räkning eller redovisning eller annan därmed likvärdig skriftlig handling?

Styrelsen uttalade:

Regeln att en advokat som använder klientmedel för täckande av arvode skall tillställa klienten en räkning eller likvärdig skriftlig handling syftar till att klienten skall erhålla sådan information att han kan bevaka sina intressen. I ett dödsbo bevakas dödsboets intressen primärt av boutredningsmannen. När en advokat som är boutredningsman använder boets klientmedel för täckande av arvode kan han emellertid inte företräda boets intressen, eftersom han i denna åtgärd är boets motpart. Han måste därför tillställa den som eljest representerar boet räkning eller därmed likvärdig skriftlig handling. Oberoende av vem som i det enskilda fallet kan anses företräda dödsboet när advokaten själv inte gör det, bör om inte särskilda skäl talar för annat handlingen skickas till samtliga dödsbodelägare.

5.4.3 Boutredningsmans möjlighet att belåna fastighet

Styrelsen har den 19 april 2013 uttalat följande om boutredningsmans möjlighet att belåna fastighet i ett dödsbo.

> Fråga har uppkommit om en boutredningsman enligt god advokatsed, utan dödsbodelägarnas samtycke, kan belåna en fastighet i dödsboet för att täcka kostnader för reparationsarbeten på fastigheten och sakkunnigutlåtande i pågående process samt arvode till advokaten.
>
> Av 19 kap. 13 § ÄB framgår att fast egendom inte får överlåtas av boutredningsmannen utan delägarnas skriftliga samtycke. Om sådant samtycke inte kan erhållas krävs tillstånd från rätten för att överlåta fastigheten. Av 19 kap. 11 § ÄB tredje stycket framgår att boutredningsman ska inhämta delägarnas mening, om det lämpligen kan ske, i fråga om rättshandlingar som i avsevärd mån inverkar på delägarnas behållning i boet samt beträffande vissa andra angelägenheter av vikt såsom avyttring av egendom som har särskilt värde för delägarna, avveckling av rörelse som den döde idkat eller uppgörelse med borgenärerna.
>
> Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt möte den 19 april 2013 antagit följande vägledande uttalande.
>
> I ett dödsbo bevakas dödsboets intressen primärt av boutredningsmannen. I den mån ett dödsbo saknar likvida medel har boutredningsmannen att bereda dödsbodelägarna möjlighet att svara för nödvändiga kostnader.
>
> Om dödsbodelägarna inte tillför boet likvida medel till täckande av nödvändiga kostnader kan boutredningsmannen uppta lån och upplåta säkerhet i fast egendom för dödsboets räkning, om det krävs för att kunna tillvarata boets intressen. Kostnader för nödvändiga reparationsarbeten på en fastighet och sakkunnigutlåtande inom ramen för en process kan finansieras på detta sätt. Däremot saknar boutredningsmannen möjlighet att uppta lån och upplåta säkerhet i fastighet för att täcka kostnader för arvode till honom.

5.5 Konkursförvaltning

5.5.1 Särskilt om särredovisning

Styrelsen har den 11 oktober 1996 uttalat följande om konkursförvaltares särredovisning av klientmedel (8 § bokföringsreglementet har därefter uppdaterats).

> Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sammanträde den 11 oktober 1996 antagit följande vägledande uttalande.
>
> I anledning av begäran om vägledande uttalande huruvida särredovisning av klientmedel i konkurs står i strid med 8 § 2 st. bokföringsreglementet samt i vilka fall redovisning av medlen skall intas i advokatbyråns redovisning anförs följande.

En rad omständigheter har medfört att kraven på bokföring i konkurs ökat under det senaste decenniet. I propositionen till den nuvarande konkurslagen (1986/87:90 s. 170) framhöll departementschefen det väsentliga i att tillräckliga krav på bokföringen ställs i mera omfattande och komplicerade konkurser. Bokföringsskyldigheten för konkursbo regleras i 7 kap 19 § konkurslagen. Huvudregeln är att förvaltaren löpande skall bokföra in- och utbetalningar (kontantbokföring) om inte god redovisningssed kräver annat. Med god redovisningssed avses att det bör röra sig om en faktiskt förekommande praxis hos en kvalifikativt representativ krets av bokföringsskyldiga. Bokföringsnämnden har i uttalande (BFN U 87:10) angett riktlinjerna för hur reglerna om bokföring i konkurs bör tillämpas för att stå i överensstämmelse med god redovisningssed. Samtidigt har utvecklingen av redovisningstekniska hjälpmedel medfört att samtliga konkursförvaltare idag torde använda ADB för sin bokföring.

Bokföring i mera omfattande och komplicerade konkurser skall förutom att lämna upplysningar om konkursens gång och ställning, vilket kräver någon form av resultatredovisning – även utgöra underlag för förvaltarens bedömningar i olika avseenden. Bedömningarna kan gälla om förskottsutbetalning till borgenärer kan ske och huruvida driften bör fortsättas eller ej. Vidare skall bokföringen i förekommande fall vara så upplagd att den ger ett erforderligt underlag för fördelning av vissa varor som fanns vid konkursutbrottet. Ett avgörande i Högsta Domstolen (NJA 1982 sid. 900) behandlar denna fördelningsproblematik av förkovran. Konkursförvaltarens bokföringsskyldighet i dessa typer av konkurser innebär att varje konkursbo skall särredovisas (med egen verifikationsnummerserie) för att inte sammanblandning ska ske med advokatbyråns bokföring. Denna särredovisning kan ske på olika sätt. Förvaltaren kan sidoordnat med sin egen bokföring lägga upp en separat bokföring, anlita konsult för konkursboets bokföring eller använda konkursgäldenärens egna bokföringssystem. Dessa sätt att bokföra är i överensstämmelse med god redovisningssed.

Enligt 8 § 2 st. bokföringsreglementet är advokat skyldig att i dagboken föra ett särskilt, allenast för klientmedel avsett konto (klientmedelskonto). I ovan redovisade slag av konkurser kommer denna föreskrift om löpande grundbokföring (dagbok) av klientmedel ej att tillämpas i advokatbyråns bokföring. Bokföringen sker istället i konkursboet.

Enligt 8 § sista stycket skall i advokatbyråns balansräkning, eller not, vid räkenskapsårets slut klientmedel upptas som särskild post på tillgångs- och skuldsidan. För konkurs som avslutas före tidpunkt för advokatbyråns årsbokslut innebär 8 § att klientmedlen aldrig blir redovisade i advokatbyråns bokföring. Enligt praxis torde dock en stor del av konkursförvaltarna bokföra förändringar i klientmedelssaldona från särredovisade konkurser i advokatbyråns bokföring i samband med uttag av balansrapporter bland annat för avstämningsändamål. Som verifikation för denna affärshändelse i förvaltarens egen bokföring torde någon form av huvudbok från konkursbokföringen kunna användas.

5.6 Affärsjuridik – företagande och mänskliga rättigheter

Advokatsamfundet har 2016 presenterat vägledning för advokatbyråer med affärsjuridisk verksamhet i fråga om företagande och mänskliga rättigheter.

5.7 Skatterättsprocessen

Advokatsamfundet har tillsammans med Skatteverket och förvaltningsdomstolarna under åren 2018–2019 arbetat för att ta fram en rapport om åtgärder för att förbättra skatteprocessen i stora och komplicerade mål.

5.8 Ombud i personskadeärenden

Advokatsamfundet har tillsammans med Sveriges Försäkringsförbund utarbetat en vägledning om fördelning av arbetsuppgifter mellan skadereglerare och ombud i personskadeärenden.

5.9 Processen i EU-domstolen

CCBE (The Council of Bars and Law Societies of Europe) har publicerat en vägledning för advokater som processar i EU-domstolen.